

R E V I S T A A N U A L

ACVC

ACADÈMIA DE
CIÈNCIES VETERINÀRIES
DE CATALUNYA

ACADEMIA DCI
DCIÈNCIES SVET
VETERINÀRIES
DCATANUNYA

2011

ACADÈMIA DE CIÈNCIES VETERINÀRIES DE CATALUNYA

Agraïments especials a la Conselleria de Justícia
Col·legi de Veterinaris de Barcelona i al Consell de Col·legis
Veterinaris de Catalunya

Revisió i correcció: M.I. Sr. Jaume Camps i Rabadà
M.I. Prof. M. Àngels Calvo i Torras

Disseny i realització: A. Salcedo

© Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya
Avgda. República Argentina, 25
08023 Barcelona
Tel. 932 112 466
acvc@acvc.cat
www.acvc.cat

*Es poden reproduir els escrits, sempre que es citi l'autor
i «Revista de l'Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya»*

INTRODUCCIÓ	4
M.I. Dr. Josep Llupià i Mas	
<hr/>	
DISCURS DE PRESENTACIÓ DEL SR. GONZALO GINER COM ACADÈMIC CORRESPONENT	6
M.I. Sr. Jaume Camps i Rabadà	
<hr/>	
EL CABALLO ESPAÑOL EN EL RENACIMIENTO: BAILANDO CON NOBLES...	8
M.I. Sr. Gonzalo Giner	
<hr/>	
NOTAS SOBRE LAS RELACIONES VETERINARIAS ENTRE LEÓN Y CATALUÑA	20
M.I. Dr. Miguel Cordero del Campillo	
<hr/>	
APORTACIONES A L'ESTUDI D'UNA PRODUCCIÓ RAMADERA ECOLÓGICA EN LES FACULTATS DE VETERINÀRIA	23
M.I. Dr. Mateu Torrent i Molleví	
<hr/>	
<i>Taula Rodona sobre</i> EL FUTUR DE LA RAMADERIA A CATALUNYA. REPTES, ESTRATEGIES I OPORTUNITATS	32
<hr/>	
MATERIAS PRIMAS PARA LA NUTRICIÓN ANIMAL EN EL MARCO DE LA GLOBALIZACIÓN ECONÓMICA	37
M.I. Dr. Josep Llupià i Mas	
<hr/>	
MEMÒRIA DE ACTIVITATS DE L'ACVC	42
M.I. Dra. Prof. M. Àngels Calvo i Torras	
<hr/>	
SESSIÒ EXTRAORINARIA <i>IN MEMORIAM</i>	46
Drs. M. Pumarola i E. Cunilleras	
<hr/>	
ANTECEDENTS HISTÒRICS DE L'ACVC	52
<hr/>	
CONSELL INTERACADÈMIC DE CATALUNYA	56
<hr/>	

Introducción

En la introducción del año 2007 de esta revista ya describimos los problemas que podría sufrir nuestro sector agroalimentario si acrecentáramos la producción de biocombustibles. El precio de las materias primas para la alimentación animal se ha incrementado principalmente por tres causas. La primera por la producción de bioetanol y biodiesel a partir del maíz y la soja respectivamente, según el Fondo Monetario Internacional esta desviación ha hecho aumentar los precios entre un 20-30%. La segunda por la crisis económica mundial de 2008 a 2011, circunstancia que ha intensificado la especulación. Se considera que esta codicia ha hecho subir un 30% más. La tercera es debida al aumento de la demanda. Las consecuencias son el deterioro de nuestro sector pero lo más grave es que ha hecho más difícil la adquisición de alimentos básicos en los colectivos sociales de renta per cápita bajos.

Si queremos conseguir una sociedad más justa necesitamos nuevos planteamientos económicos y políticos. Nuestros políticos y economistas han de saber poner orden a nuestro sistema financiero, que la producción y el consumo sea responsable y sostenible y finalmente habría que poder distribuir más justamente la riqueza generada.

La Academia de Ciencias Veterinarias de Cataluña (ACVC) ha participado en los dos encuentros de Academias Veterinarias Iberoamericanas. La primera se celebró en octubre de 2010 en Santiago de Compostela y la segunda en mayo de 2011 en Madrid. Los temas que se presentaron fueron: historia de las academias, sus actividades y estatutos, los programas académicos de las licenciatur

ras en los diferentes países y algunos temas científicos de la actualidad. El ánimo de las reuniones era que las interrelaciones de las academias pudiera mejorar el impacto de nuestra profesión en la sociedad. L'ACVC hizo dos aportaciones, una sobre las producciones ganaderas y comparación entre los mercados internacionales y otra sobre la historia y evolución de nuestra academia.

Este año 2011 hemos celebrado el 250 aniversario de la fundación de la primera escuela veterinaria en Lyon en 1751 por iniciativa de Claude Bourgelat. El Dr. Pere Costa Batllori, expresidente de la Academia moderó un acto conmemorativo organizado conjuntamente con la Facultad de Veterinaria de la Universidad Autónoma de Barcelona. El tema tratado fue: "El futuro de la ganadería en Cataluña", una honda revisión del estado actual de nuestro sector y que perspectivas se nos pueden presentar. En un acto organizado por el Consejo de Colegios Veterinarios de Cataluña que tuvo lugar en el Palacio de la Generalidad y fue Presidido por la Honorable Vicepresidenta del Gobierno Joana Ortega, el Académico de Honor Federico Mayor Zaragoza dio una magnífica conferencia sobre: "La lucha contra el hambre en el mundo".

También hemos celebrado con alegría el que hayan concedido la **Cruz de San Jorge** a nuestro Presidente de Honor **Francesc Puchal Mas** y que **Jaume Camps Rabadà** haya sido nombrado Presidente de la **Asociación Catalana de la Historia Veterinaria**, dos grandes académicos.

Josep Llupia i Mas
Presidente

Introducció

En l'introducció de l'any 2007 d'aquesta revista ja varem descriure els problemes que podria patir el nostre sector agroalimentari si ens abocàvem a la producció de biocombustibles. El preu de les matèries primeres per l'alimentació animal s'ha incrementat principalment per tres causes. La primera per la producció de bioetanol i biodiesel a partir del blat de moro i de la soja respectivament, segons el Fons Monetari Internacional l'ha fet augmentar entre un 20-30%. La segona per la crisi econòmica mundial de 2008 a 2011, circumstància que ha intensificat l'especulació. Es considera que aquesta cobdícia els ha fet pujar un 30% més. La tercera és deguda al creixement de la demanda. Les conseqüències són el deteriorament del nostre sector però el més greu és que ha fet més difícil l'adquisició d'aliments bàsics en els col·lectius socials de renda per càpita baixos.

Si volem aconseguir una societat més justa necessitem nous plantejaments econòmics i polítics. Els nostres polítics i economistes han de saber posar ordre al sistema financer, que la producció i el consum sigui responsable i sostenible i finalment haurien de poder distribuir més justament la riquesa generada.

L'Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya (ACVC) ha participat en les dues trobades de les Acadèmies Veterinàries Iberoamericanes. La primera es va celebrar l'octubre de 2010 a Santiago de Compostela i la segona el maig de 2011 a Madrid. Els temes que es van presentar eren sobre: l'història de les acadèmies, les seves activitats i estatuts, els programes acadèmics de les llicenciatures en els diferents països i

alguns temes científics de l'actualitat. L'ànim de les reunions era que la interrelació entre les acadèmies pogués millorar l'impacte de la nostra professió en la societat. L'ACVC va fer dues aportacions, una sobre les produccions ramaderes i comparació entre els mercats internacionals i l'altre sobre l'història i evolució de la nostra acadèmia.

Aquest any 2011 hem celebrat el 250è aniversari de la fundació de la primera escola veterinària a Lyon al 1751 per iniciativa de Claude Bourgelat. El Dr. Pere Costa i Batllori, expresident de l'Acadèmia va moderar un acte commemoratiu organitzat conjuntament amb la Facultat de Veterinària de la Universitat Autònoma de Barcelona. El tema tractat va ser: *"El futur de la ramaderia a Catalunya"*, una fonda revisió de l'estat actual del nostre sector i quines perspectives se'ns poden presentar. En un acte organitzat pel Consell de Col·legis Veterinàries de Catalunya que va tenir lloc en el Palau de la Generalitat i va Presidir l'Honorable Vicepresidenta del Govern de la Generalitat Joana Ortega, l'Acadèmic d'Honor Federico Mayor Zaragoza va donar una magnífica conferència sobre: *"La lluita contra la fam al món"*.

També hem celebrat amb joia que hagin concedit la **Creu de Sant Jordi** al nostre President d'Honor **Francesc Puchal i Mas** i que en **Jaume Camps i Rabadà** hagi estat nomenat President de l'**Associació Catalana d'Història de la Veterinària**, dos grans acadèmics.

Josep Llupià i Mas
President

Discurs de presentació del Sr. Gonzalo Giner com Acadèmic Corresponent

M.I. Sr. Jaume Camps i Rabadà

Acadèmic Numerari i membre de la Junta

Excms Srs. President de la Acadèmia, Dr. Llupià i Secretaria General, Professora Calvo, Molt Il.lustres Acadèmics. Companyes i companys. Amics tots.

Iniciem avui, i aquí, el primer dia del primer curs, dels segons cinquanta anys per a la Història de la Acadèmia. Tots recordem la celebració dels primers cinquanta, enguany, coincidint a més, amb que la nostra Acadèmia va presidir el Consell Interacadèmic de Catalunya, amb la presidència de la H. Consellera de Justícia, Sra. Monserrat Tura, i que varem editar, com cloenda, el Llibre del 50è aniversari, molt acurat, que ens en farà memòria.

I, parlant de llibres... coincideix que el company que ens donarà la seva Conferència, i il.lustre orador, en aquest Acte Inaugural de Curs, un dels seus punts a destacar es la de ser escriptor de llibres, coneguts i admirats arreu. Com ja tots sabeu, faig referència al Sr Gonzalo Giner, Aquí present.. No es fer-li un lleig al conferenciant, al fer la seva presentació en català, ja que el entén perfectament. I ho llegiré per concretar millor i reduir tremps...

No em costa gens fer-li, i agraeixo a la Junta el haver-me escollit per fer-la, ja que es fàcil parlar de un amic d'anys, i doblement company. Company al ser veterinaris ambdós de producció animal, i de empresa, i també company de treball. Al haver coincidit en la mateixa.

Es obligat fer un breu resum dels seus fets, més que curriculum, que no estendré en alguns punts ja que els cita en el seu parlament. Resumeixo en tres grups de coneixement.

Primer: La seva dedicació i admiració que té cap a la nostra Profesió de la Veterinària. Segon: La de Escriptor, ja reconegut, de divulgació internacional, amb no més tres novel.les i des de fa sis anys. Tota una excepció en el mon literari. I, tercer: Una darrera, en el aspecte de Consultor, degut a la seva gran experiència i estudis sobre Direcció de empreses, amb masters que el avalen. Està especialitzat sobre organització de punts agropecuaris, industria lletera, a cooperatives i fabricants de aliments, i a veterinaris, en amplis temes. Per ja deixar aquest punt, dir que es copropietari de la Consultora Geslec, a Madrid, amb una àrea de influència en les CCAA de Madrid i de Castella i Lleò.

Destaco, amb més detall, no més els aspectes com veterinari i com escriptor. Ambdós son els que van ser considerats per fer la proposta com Acadèmic Corresponent, ja admès per la Acadèmia en la darrera Assemblea General de Febrer passat, i que avui es confirmarà amb la entrega del Diploma distintiu.

La principal valoració va fer-se, sobre tot, tant la Junta com en la Assemblea, per la gran divulgació de la Veterinària, que ha fet la seva darrera novel.la "El Sanador de Caballos". La influència va ser molt gran ja que son centenars de milers de lectors. I en diferents

llengües, els que s'han entusiasmat, amb la estima que es palpa, mitjançant les seves descripcions dels animals i dels seus amics humans. S'ho té ben meregut !!!

Com Veterinari: El amic Gonzalo va estudiar a la Facultat de Madrid i es va llicenciar el 1985. Al igual que bona majoria de recent llicenciats, va buscar per dedicar-se com veterinari rural, amb especialització en vaquí de llet, a Astúries, CCAA capdavantera.

Pels seus coneixements sobre la producció ramadera lletera, i en les seves medicacions, va ser tècnic de important Laboratori de Navarra. Mentrestant feia estudis de Marketing i de Direcció de empreses, i Gerència de productes, va venir a Catalunya, a Barcelona, per més de deu anys, com ja alt directiu en productes per vaques de llet, finalitzant com Director Comercial.

Tothom que l'ha conegut en els molts viatges que ha fet per tot Espanya, i per altres països, saben de la seva serietat, entusiasme, i coneixements.

Com escriptor: Les coses importants de cadascú, com norma, comencen pel seu nivell d'afecció. Gonzalo, sempre culte, ha estat intensament afeccionat a la Història i a la Literatura. Va decidir publicar la seva primera novel·la, fa sis anys, "La cuarta alianza" que ja va ésser traduïda a sis idiomes. Fet insòlit essent la seva "opera prima". Als dos anys edita "El secreto de la logia", ambdues com triller de base històrica.

I amb altres dos anys, el 2008, la seva gran obra "El sanador de caballos". Que ha apassionat a centenars de milers de lectors. Llibre de 900 pàgines i es fa curt llegir-lo!!!. Traduït a les principals llengües, sobre passen els 200.000 exemplars, i si la part més important es al nostre país, curiosament molt, o es a Alemanya.

Son centenars els personatges citats, molts històrics, i dotzenes de fets, per explicar com base, just el inici del segle XIII, amb el enfrontament de Castella, i de Aragó, contra els nous invasors musulmans, que acaba, amb la batalla de les Navas de Tolosa, la gesta més important a Europa, i que va sentenciar

la victòria dels cristians sobre els extremistes musulmans, tant o més que la batalla de Lepanto... I molt més que en les Creuades...

Però lo important del llibre son les aventures del protagonista, Diego que inicia amb 14 anys, i amb un recull de fets sobre la societat a la edat mitjana, amb recorregut de una quinzena d'anys, amb la seva estimada euga "Sabba", i també afeccionat a el tracte i cura dels animals arriba a treballar amb el albèitar mudèjar que li ensenya els principals coneixements sanadors. Passa per tots els valors i faltes humanes, amb un recorregut intens i detallat per tota la geografia dels regnes de Castella, i de Navarra, acabant en la part sotmesa del Andalús....., Bé! No dono més detalls...

Es deu llegir, siguis veterinari o t'agradi els animals i la intensitat descriptiva!!. Com va dir el meu conciudadà, Jaume Balmes: "En la lectura deuen cuidar-se dues coses: Escollir bé els llibres, i llegir-los bé. I mai els que vagin contra el enteniment, o la raó" ... Dono fe que es un bon llibre, que demostra moltes virtuts, en las que destacaria la obsessió del protagonista per mantenir el honor familiar, les ànsies per aprendre sobre la cura dels animals, i la seva constància en aconseguir-ho.

I seguirà la norma de un nou llibre cada dos anys, quelcom insòlit en el mon editorial, amb la propera gran novel·la, ja editada per Planeta, que tracta de Història, amb presencia constant dels cavalls, amb moltes cites a la nostra professió. Porta com títol "El jinete del silencio". La esperarem amb ganes de llegir-la i de ficar-nos dins les noves aventures i dades històriques.

Dit això, no més em resta felicitar-lo, i dir-li que ja pot iniciar la seva exposició magistral. I dir-li, en nom de tots, "siguis molt ben vingut !!!..."

Conferencia de inauguració
del Curs Acadèmic 2010-2011

El caballo español en el Renacimiento: bailando con nobles...

M.I. Sr. Gonzalo Giner

Veterinario-escritor-consultor

Excelentísimo Presidente, acompañantes en la Mesa, Muy Ilustres Académicos, compañeras y compañeros, amigos todos:

Antes de entrar en mi discurso, quiero agradecer de todo corazón a esta honorable institución el gran honor que siento por haber sido elegido, y nombrado, académico correspondiente, y coincidir, además con el Acto Inaugural del Curso Académico 2010-2011.

No sólo me enorgullece esta alta distinción por lo que significa, sino además y, sobre todo, porque proviene de Catalunya. El enorme afecto que siento por estas tierras se debe a razones personales; la primera, y más íntima, los dos hijos que tengo; los dos nacieron en Barcelona, ya que viví ocho años entre Barcelona y Sant Cugat. La segunda, por haber sido un período trascendente en mi vida que ha dejado una especial huella en mi corazón.

Esta tierra me regaló grandes amistades, que todavía mantengo, y he de sumar el privilegio profesional de haber trabajado y aprendido una buena parte de lo que ahora soy en la que

fuera empresa (casi escuela) líder en el mercado de alimentos para animales, una sociedad iniciada por el gran alentador de empresas y agrupaciones catalanas, el ilustrísimo señor don Lluís Carulla, y su "holding" "Agrolimen", donde pasé quince años, y donde coincidí, y me relacioné, con el buen amigo y compañero Jaume Camps, hoy Académico Numerario, a quien, aprovecho, para agradecerle sus palabras de presentación.

po pienso que nuestro oficio, por ser variado y rico, facilita que nuestra mente se abra a otras disciplinas, que no las técnicas, siempre que nos los proponemos. Estoy seguro de que los veterinarios tenemos una pasta especial, unos talentos que nos predisponen a ser más empáticos, observadores, a enriquecernos en cualquier campo de nuestra actividad, pero también en los relacionados con el arte, la emoción, y las fuentes clásicas del saber.

"Porque el caballo fue y se convirtió, sobre todo para la nobleza, en un elemento simbólico que sirvió de puente entre los principios de la caballería medieval, con su trascendente peso bélico, a las nuevas formas de expresión que aparecieron en el Renacimiento."

Hace catorce años, debido a unas dolorosas circunstancias personales tuve que cerrar nuestra casa en Catalunya y volver a Madrid. Sin embargo, aún en la distancia, os aseguro que desde entonces mantengo una razón que me une más todavía a esta noble tierra, y es el respeto, la admiración y el orgullo que siento por vuestra Historia, por vuestra lengua, por vuestra herencia que en buena parte considero mía.

Por todos esos motivos acudo a este acto no sólo encantado sino dispuesto a compartir lo poco que sé con todos ustedes, vosotros si me lo permitís.

Intentaré ser lo más ameno posible desde este momento huyendo de ser excesivamente académico.

No soy conferenciante, ni erudito, tampoco historiador, tan sólo soy un veterinario metido a novelista. Entre vacas y tramas de aventura, ensilados de maíz y personajes de ficción, es por donde mejor me muevo, lo reconozco, por tanto, confío que este traje de orador que hoy me pongo, no se note demasiado pues no es el que suelo llevar a diario.

Aunque a estas alturas entiendo que casi todos sabréis algo de mí, además de manifestar una vez más mi orgullo por ser veterinario, junto a mi inconsciente espíritu aventurero en este arte de las letras, he de reconocer mi satisfacción por hablaros desde esta tribuna porque representa un eslabón en la cadena del saber, y no sólo del saber veterinario, también del humanista; en realidad de cualquier rama del conocimiento. Porque desde hace un tiem-

Pero hoy estoy invitado para algo más que compartir mis impresiones o vivencias. Vengo a hablaros de caballos, o mejor dicho de una transición en la Historia que tuvo a tan magno animal como a su principal protagonista. Porque el caballo fue y se convirtió, sobre todo para la nobleza, en un elemento simbólico que sirvió de puente entre los principios de la caballería medieval, con su trascendente peso bélico, a las nuevas formas de expresión que aparecieron en el Renacimiento.

¡Renacimiento!. Un momento histórico donde la búsqueda de la belleza lo inspiraba todo, donde se desarrolló como nunca la equitación, el arte de la doma y la selección estética del caballo.

La elección del tema de este discurso no ha sido casual. El cambio de valoración que se produjo en el caballo entre la Edad Media y el Renacimiento, en mi caso ha coincidido con otra transición, esta vez entre la trama de mi anterior novela, "El sanador de caballos", donde nuestro oficio tomaba aires de guerra, a otra que pronto verá la luz, "El jinete del silencio" y que tiene al caballo cortesano como eje esencial de su narración.

Durante esta transición, del caballo pesado al ligero, se produjeron varios hechos que tuvieron mucha culpa de ello, pero entre todos hay uno que fue el más determinante, la evolución de un estamento social, la nobleza. Los factores que más influyeron en ese cambio, que mencionaré seguidamente, poseen una importancia casi correlativa, como veremos con un poco más de detalle; y me refiero a:

- La conquista de Granada.

- Carlos V, Emperador del Sacro Imperio Romano Germánico.
- El caballo y los "conquistadores" de América.
- Las escuelas de equitación del sur de Italia.
- La transformación del papel de la nobleza.
- El espíritu del renacimiento.

Tal vez no exista un lugar donde hablar de caballos, Renacimiento y virreinos en el sur de Italia pueda tener más sentido que hacerlo en esta Academia de Ciencias Veterinarias, entre compañeros menescales, hippiatras, albéitares o veterinarius, como antes se nos conocía, con el legado histórico y cultural que la Corona de Aragón dejó en tierras de Nápoles y Sicilia, y teniendo a los caballos como eje fundamental de nuestro oficio en aquellos períodos.

Durante el siglo XV, y más aún en el siglo XVI, el arte ecuestre empieza a tomar un sólido protagonismo en la sociedad. Se deja de ver al animal como un arma de guerra y se transforma en un uso nuevo, el cortesano, como reflejo de los gustos de la época. Ese animal, para unos, fiel compañero, y para otros, fiel esclavo, una vez más se adaptó al correr de los tiempos como ha hecho siempre.

A lo largo de esta conferencia intentaré recorrer, disculpadme si lo hago casi de puntillas, el particular devenir histórico que alumbró la Europa Imperial del Carlos V, un reconocido amante de los buenos caballos. Presenciaremos el declive de aquellos enormes equinos que formaban el frente en muchas batallas, tal vez frisonas, bretonas o semejantes, que tan apreciados eran en el medioevo por parte de los nobles, las órdenes militares y los Reyes, dadas sus cualidades para el combate en frente abierto. Comentaremos, así mismo, qué motivó el espectacular desarrollo en la cría mular, y también cuál fue la causa del florecimiento de razas y castas más ligeras, que darían lugar a ejemplares dotados de una destacada agilidad y elegancia, o quién empezó a convertir en elogiosa la monta a la ginetá. Trataré de analizar para qué se pusieron en marcha diferentes programas de mejora de la raza, tanto en Córdoba y Jerez como en infinidad de concejos villas y ciudades, y sabremos qué influencia tuvieron algunas

castas de caballos, que ya ennoblecían las tierras por debajo del río Tajo, en la creación de otras razas europeas, cuyo prestigio ha alcanzado a nuestros días; sucesos todos que recorrieron las últimas décadas del siglo XV y sobre todo el XVI.

La conquista de Granada supuso el final de casi ocho siglos de enfrentamiento entre los diferentes reinos cristianos del norte con las consecutivas presencias armadas bereberes y árabes que dominaban al-Ándalus. Poco después de ser recuperado para el orbe cristiano el último reducto en la península en manos de la dinastía Nazarí, se rebajó el ambiente belicista vivido hasta entonces por parte de nobles y reyes. Pero pronto, se toma conciencia del error que ese efecto produce sobre las existencias de caballos disponibles para ir a la guerra. La defensa de los territorios se ve comprometida porque la nobleza ha dejado de criar y mantener una base equina que antes ponía a disposición del Rey.

En épocas de Reconquista, los caballos y sus correspondientes caballeros eran para los nobles la moneda de cambio con la Monarquía, que luego devolvía el favor de esa inversión con tierras y poderíos. Pero cuando llega la paz a los territorios hispanos se ve innecesario ese cometido, y los que hasta entonces se preocupaban de mantener ese stock estratégico de animales, empiezan a rechazar el excesivo gasto que les supone. Poco tiempo después empiezan a sustituir caballos por mulas. Cultivar las tierras de sus dominios con mulas era mucho más eficiente que con bueyes, por su rapidez en el trabajo y el menor coste de mantenimiento.

En ese sentido, para contrarrestar esa tendencia se intentó de todo. En 1493 los Reyes Católicos elaboran una pragmática estableciendo qué condiciones tenían que cumplirse para poder tener mulas y machos, y regularon su uso. No había pasado ni un año del final de la Reconquista y en esta norma los monarcas advierten a sus súbditos y nobles que dejen de vender los caballos que antes poseían y ponían a su disposición, a cambio del empleo de mulas.

En el espíritu de aquella norma no sólo se intenta mantener la cobertura de caballos necesaria para salvaguardar la seguridad de los reinos, sino que también subyace la preocupación que tienen los reyes al ver que los hijos de los nobles pueden estar perdiendo el tradicional espíritu caballeresco que le era común, y con él la garra militar necesaria para defender las fronteras o afrontar nuevas contiendas si llegase el caso.

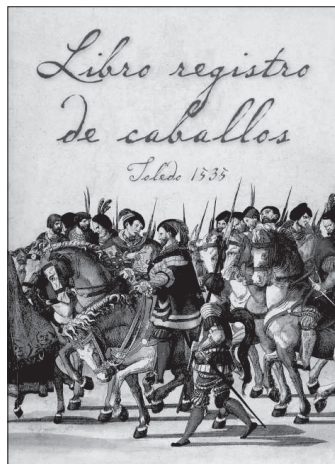
De ese modo, la pragmática ordena a todos los que estaban obligados a tener caballo, lo sigan haciendo, prohibiéndoles las mulas o macho de silla, salvo el que tuviese caballo de continuo. Sólo exceptúan de la ley a los clérigos, doctores y licenciados, bachilleres y otros estudiosos, por no necesitar caballo para sus labores.

El asunto tiene tal enjundia, que los Reyes Católicos emprenden un segundo objetivo, que no deja de ser lógico, y éste no es otro que poner un medio de control en la evolución del censo equino. Para ello, ordenan que se establezca en todas las villas, ciudades y concejos un exhaustivo registro de caballos a través de un libro donde quede constancia de cualquier movimiento en las existencias de cada uno de sus vecinos. Esta pragmática se completará con una prohibición expresa de sacar caballos y armas de los reinos bajo una ley llamada de la Saca de las Cosas Vedadas, so pena de grandes penitencias; mil maravedíes para la primera vez, dos mil la siguiente, y para los reincidentes la sanción significaba nada menos que perder una mano.

A pesar de esa dureza, el efecto de la pragmática fue pobre porque en 1499 repiten con otra, en esta ocasión ordenando que todo caballero, noble, vecino o parroquiano de sus reinos, debía montar siempre a caballo y no en trotón, jaca, jacanea o mula. La razón no era otra que la continua y severa reducción en el censo de caballos, que se mantendrá durante los reinados de Carlos V y de su hijo Felipe II.

En el caso del Emperador, en 1528, como el problema continúa, redacta otra pragmática con idénticos objetivos y argumentos que la

de sus abuelos, salvo en lo referente al libro de registro. A quien llamaban César, se propone ahora conseguir un seguimiento más estrecho de los censos, y para ello ordena que, además de mantener actualizado esos libros de caballos, les sean enviados con una periodicidad de seis meses. Además, y como novedad, especifica que se ha de anotar en ellos otros datos como son el número y sexo de los caballos, y el color de sus capas y edades. Lo cuál, a pesar del escaso seguimiento que se le da nuevamente a este mandato, gracias a los concejos que sí lo cumplieron nos ha podido llegar algunos registros muy interesantes que ofrecen una imagen de aquella sociedad, sabemos qué oficios requerían más animales, o por ejemplo cuáles eran las capas más comunes por entonces.

Carlos V repite pragmática en 1534 con una aclaración en 1535 y una Real Provisión en 1539 donde no sólo sigue manifestándose la preocupación por la falta de caballos en el reino, sino que además le in-

quieta la pérdida de animales de casta. Y esta es la primera vez que se hace mención a la calidad de los animales y no sólo a la cantidad. Y esa calidad de caballos, expresada como una buena casta, queda circunscrita a las tierras por debajo del río Tajo, y fundamentalmente a las andaluzas. Es por entonces cuando se produce la primera asociación del concepto casta de calidad y Andalucía.

Este Rey rebaja la exigencia prohibitoria de anteriores regulaciones a una limitación en el uso y cría de las mulas. Como ejemplo de esta nueva laxitud, deja que se pueda montar en mula, ante las fuertes presiones que recibe de la propia sociedad, pero siempre que la persona que lo haga tenga idéntica cantidad de caballos que mulas, y con más altura que la marca mínima.

Su mandato lo cierra con una última Provisión sobre el uso de mulas en 1552. La siguiente ordenanza que veremos ya estará rubricada por Felipe II en 1563, quien reforzará y complementará con nuevos matices las anteriores. En concreto, prohíbe que se echen asnos a las yeguas, sólo caballos que además sean de casta, escogidos por personas que en cada

ciudad o villa supiesen sobre ellos, y lo ordena para todas las poblaciones que estén de nuevo por debajo del Tajo. Las penas y multas por el incumplimiento de estas normas aumentan de forma notoria, llegando a ser de destierro parcial en los casos leves y de perpetuo para el que reincidiera en más de tres ocasiones. El Rey establece que para el día de San Miguel, se haga en todas las villas y concejos de sus reinos el citado registro de caballos, potros, yeguas y potrancas, con el fin de mantener y mejorar la buena casta de caballos que se crían en aquellas comarcas. Y es aquí donde hablamos de caballos ligeros, que serán los nuevos responsables de formar parte de la propia Guardia Real cuando tanto Carlos V como Felipe II acudan montados en hermosos corceles de estirpe española, la mayor parte de las ocasiones de capa torda o rucios.

Carlos V adoraba ese caballo, siempre tuvo ejemplares notables en la yeguada de Sotomayor en Aranjuez y hasta el día de sus funerales en Bruselas le acompañó uno de ellos. Se cuenta que en la procesión por la Gran Plaza de aquella ciudad, dentro del majestuoso y espléndido boato que se organizó, la comitiva la cerraba su caballo, sin jinete, al paso, como testimonio de la gran pasión que sentía por aquellos animales. No hay que olvidar que si hay dos grandes circunstancias que resumen mejor la trayectoria del Emperador, éstas fueron los viajes y las guerras; y en ambas, su fiel compañero siempre fue un caballo.

En el caso de Felipe II, la necesidad de salvaguardar los caballos de casta se convierte en un asunto de Estado. Quiere ofrecer al enorme Imperio creado por su padre un nuevo caballo que obedezca a los cánones clásicos, aquellos de los que hablaba Jenofonte en su tratado de Equitación en *"La República de los Atenenses"*, un caballo capaz de expresar, desde su estética y comportamiento, la máxima demostración de su grandeza interior; objetivo último de las tendencias artísticas que recorren las diferentes cortes europeas. Y ese caballo existía, desde hacía siglos, con una u otra influencia, se trataba del caballo español. Una raza noble que había que cuidar.

Para disponer de una buena base de animales y evitar los cruces indiscriminados Felipe II organiza un verdadero programa de mejora genética a nivel municipal al obligar a todos los concejos a tener machos de la mejor casta para que sean los únicos aceptados para cubrir las yeguas de sus vecinos. Y de ese modo se dispone que haya uno para cada veinticinco yeguas registradas en los famosos libros de caballos. El monarca establece además un programa paralelo de incentivos a la cría caballara; les condona el pago de impuestos por la venta de sus primeras crías, exime a todo criador de más de cuatro yeguas de vientre de otros deberes que eran comunes al resto de sus súbditos, como la obligación de aceptar huéspedes, y hace que no se pueda ejecutar contra sus yeguas en el caso de impago de pechos, alcabalas u otros impuestos.

El concejo se convierte en el eje de este ambicioso proyecto con una operativa bastante acertada. Se manda nombrar en cada municipio a dos personas conocedoras de la casta, y en general de los caballos, para que sepan elegir bien los machos y yeguas con la meta última de favorecer el mantenimiento y mejora de la raza, muchos de ellos serán albéitares.

Se empieza a criar por tanto un caballo que poco tiene que ver con sus antiguas cualidades guerreras, aunque no deje de ser usado para esos cometidos en las muchas campañas que han de emprender estos monarcas para mantener el vasto territorio imperial. La realidad es que veremos a un animal del que se espera otras cosas, un ser capaz de brillar por otras virtudes; por sus aires nobles, un caballo de formas rectas, grupas largas, fuertes y bien anguladas para poder arremeter el

tercio posterior hacia dentro; en resumen, animales capaces de realizar movimientos más complejos que luego serán la base de la doma y de la alta escuela.

Felipe II, pasados los años, sin embargo comprueba que su esquema de mejora masiva para conseguir mantener una buena casta de caballos no resulta demasiado efectiva, a pesar de que en algunas comarcas la siguen por completo. La mayoría no hace caso de las indicaciones, y en conjunto no se ve una mejora sustancial.

Es en ese momento cuando decide que la creación de aquel idílico caballo que tiene en mente, símbolo del poderío español y máximo ejemplo de la estética que por entonces se deseaba, no puede estar en muchas manos, mejor en pocas y selectas. Es entonces cuando encarga a su caballerizo mayor, don Diego López de Haro, el objetivo de crear una nueva raza, la más noble, la más hermosa del mundo. Invierte en ello una enorme cantidad de ducados y levanta un edificio para albergar la raza. Se decide por Córdoba, curiosamente en el mismo emplazamiento donde siglos atrás existió otra fabulosa yeguada, la de Abderraman III.

No es tampoco casual la elección del lugar, pues cuando haya de buscar animales para conseguir la meta deseada, lo habrá de hacer donde son mejores; en las dehesas cordobesas cercanas, en tierras de Baza, o en las afamadas de Jerez donde unos monjes cartujos también habían invertido su labor en ello. Se piensa que entre unas y otras demarcacio-

nes, junto con algunos animales que eran de propiedad real procedentes de las caballerizas reales de Aranjuez, se obrase con habilidad para fijar unos caracteres raciales únicos que convirtió al caballo español en el más bello del mundo.

Pasemos ahora, aunque unas decenas de años antes, a hablar de aquellos caballos, de los conquistadores de América, o de las Indias Occidentales como por entonces se conocía. En mi opinión, deslizar nuestra atención un momento sobre aquellas hazañas nos ayudará a ver qué tipo de animales usaron, cómo pudo influir en el panorama de razas por entonces, para qué, y cómo resolvieron algunos problemas importantes como por ejemplo los logísticos.

En el segundo viaje de Cristóbal Colón es conocido que nuestro descubridor quiso llevar caballos de buena casta, pero le engañaron mandándole veinticinco jamelgos que poco pudo hacer con ellos, ni rechazarlos el día de su embarque pues estaba enfermo y no los vio a tiempo.

Pero desde muy pronto, todos los que pretendieron alcanzar desde las islas del caribe el continente, al ver las extensiones tan enormes que tenían por delante entendieron la necesidad de proveerse de muchos y buenos caballos.

Además, es sabido, que para los indios el caballo no fue sólo una especie desconocida. La sorpresa que produjo ver llegar a los primeros conquistadores montados en aquellos

hermosos seres, les decidió a verlos como si se tratasen de dioses, a unos y a otros. Aquel inesperado efecto animó, como es lógico, a los españoles a disponer de ellos para favorecer las conquistas. Pero tener caballos en América y en la cantidad que se necesitaba, no era un asunto fácil.

El viaje en carracas, naos, carabelas o galeras no ofrecía las mejores condiciones para ellos. Se diseñaron una especie de potros de made-

ra adosados a las paredes de las bodegas, donde colgaban unas gruesas cintas que conseguían mantener al caballo en alto, literalmente en el aire, sin que sus cascos rozaran el suelo. De ese modo se evitaba que el oleaje les afectara demasiado, o que tuvieran ataques de miedo con el consiguiente peligro para la embarcación y sus tripulantes. Pero eran demasiados días; a veces se tardaba un mes y medio en hacer el recorrido entre los puertos de Sanlúcar, o de Santa María, con los de las islas de la Española, la de Santiago, actual Jamaica, o la de Cuba que por entonces se llamó la Isabela. La mayoría morían a lo largo del camino, o si llegaban a destino lo hacían destrozados y en un estado de tremenda debilidad. Para resolver ese agudo problema se decide criarlos allí, en las propias islas. De ese modo se alimentarían de animales a los nuevos conquistadores para que pudieran continuar en su avance por las Américas. Para esa tarea se organizan enormes criaderos tanto privados como de titularidad real. La isla de Jamaica surtió a muchos de los conquistadores que ganaron fama por emprender alguna de las más grandiosas avanzadas en la América Central o en Norte América; Hernán Cortes, Cabeza de Vaca, Alonso de Ojeda, Pedro de Alvarado, y como ellos otros muchos más que decidieron avituallarse de hermosos caballos en esas islas. El mismo Pizarro lo hizo en la de Jamaica para emprender su más exitosa conquista, la del Perú.

Es sabido que la relación que tuvieron los conquistadores con sus monturas fue muy especial, hasta el punto de que de los dieciséis ejemplares que llevó en 1519 Hernán Cortés, once caballos y cinco yeguas, no sólo

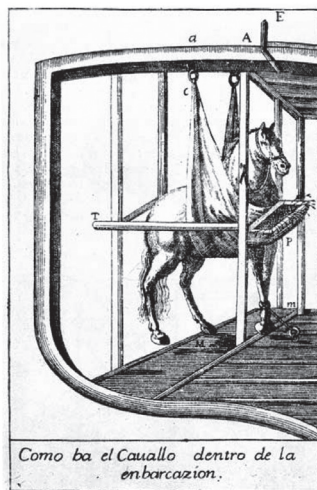
sabemos sus nombres y capas, también que fueron considerados como unos compañeros más en su aventura. Algunos de esos dieciséis provenían de una célebre estirpe cordobesa con ancestrales referencias a épocas del califato de Córdoba, con una base de cuatro sementales traídos del Yemen que se aparearon con yeguas españolas, cuya descripción y nombre detalla el cronista de la conquista de México, Bernal Díaz del Castillo.

Y esos caballos, los primeros que luego repoblarían las Américas eran caballos españoles. Seguramente muchos también eran de Jerez, de esos que por ejemplo Andrea Navagaro, embajador de Venecia ante Carlos V describió en sus *"Viajes por España"*, entre 1524 a 1526, como los mejores caballos de España, los de Jerez. Caballos que Guillermo el Bastardo montaba cuando combatió contra Harold en Hastin en el año 1096, o que Ricardo Corazón de León usó en su entrada a Chipre en 1196, a lomos de

un caballo español, tal y como contaron sus cronistas. Son numerosas las referencias a ese caballo que a todos asombraba por dos sólidas diferencias con el resto; su carácter y su estética, muy distante de los enormes y poderosos caballos de guerra.

La caballería a la jineta, oficial en tierras hispanas desde la época de los Reyes Católicos, acrecentó la influencia e importancia del caballo español. Esa forma de cabalgar no está tan claro que sea patrimonio de los árabes, como hasta ahora se ha venido defendiendo, si no tal vez de los íberos, de cuya habilidad en la monta ya elogiaba el citado autor griego Jenofonte, en concreto en referencia a los jinetes íberos en la batalla del Peloponeso: *"Cincuenta jinetes íberos de Dionisio, extendiéndose aquí y allá en la llanura, corrieron a toda velocidad y lanzaron sus dardos; si corrían contra ellos huían y luego se revolvían y de nuevo lanzaban sus dardos"*

¿No recordamos al leer esta crónica, escrita en el año 396 antes de Jesucristo, la descripción del tornafulle que se atribuía a las tropas árabes como una de sus tácticas más comunes en batalla? Pues para mi sorpresa,

lo reconozco, en este asunto los griegos no fueron los únicos, también los romanos dijeron de los guerreros íberos que luchaban sin tanta armadura, supliéndola con agilidad, esquivos y amagos.

Por tanto el caballo español, posiblemente la monta a la jineta y desde luego la hermosura de las castas cordobesas y jerezanas ya habían sido responsables de haber transformado la táctica de combate muchos siglos antes de la invasión de al-Ándalus.

Pero fue en el Renacimiento cuando se produce un cambio de enorme peso específico en la concepción del caballo, una revolución en su enfoque; es entonces cuando empieza a ser visto como un objeto más bien estético que práctico; algo con lo que disfrutar, un animal para los juegos, para el lucimiento y la exhibición, para los sentidos.

El caballo español, y entre sus castas la de los Guzmanes, llamados más tarde Valenzuelas, fue un animal admirado, valorado y deseado por nobles, príncipes y reyes.

Se dice que uno de los regalos que en mayor estima tuvo Enrique VIII fueron los veinticuatro caballos de pura raza española que le envió Carlos V, sintiéndose desde entonces un leal admirador de su clase y carácter. O podemos entender el fervor que pudo sentir Eduardo II cuando pagó mil marcos de oro por cincuenta padrillos españoles para la mejora de sus razas, pues hasta tuvo que firmar un tratado específico con el rey de Francia con objeto de permitirle paso libre por sus territorios. Sabemos que, tratándose de reyes franceses, Luis XVI, en la escuela de Versalles mantuvo doscientos sementales españoles.

La gran fama que adquirieron nuestros caballos provocó que formaran parte de la base genética de otras razas surgidas durante la presencia de la Corona de Aragón en reinos como los de Nápoles, Parma, Sicilia o Cerdeña.

Otro ejemplo de ello lo podemos encontrar en el caso de Fernando I, hermano de Carlos V, quien fundó en 1562 la yeguada de Kladurb en la Bohemia, con yeguas y sementales españoles y algún napolitano, realizando dos capas; la torda para los desfiles de gala y la negra para los entierros.

Si analizamos los actuales herederos de aquellos caballos, y me refiero a los que ahora pueblan la Pampa o las llanuras del oeste americano o las de Venezuela, vemos en todos un tronco común que prueba que el caballo español que fue a las Américas no era un caballo común, sino hijo de las mejores estirpes, como se ha constatado que sucedió con la subraza rondeña que se sabe llegó a la Española, o los posibles Guzmanes que acompañaron a Cortés.

Unos u otros, constituyeron un fabuloso legado que aportaron los conquistadores a las nobles tierras de América en forma de sangre, carácter, fisonomía y hermosura, y en concreto a las razas americanas. Un hecho que hoy en día es innegable.

Nuestros caballos formaron los troncos de casi todas las razas que ahora, o en su momento, tomaron nombres como Morgan, Criollos, Cimarrones dominicanos, Petizos de Puerto Rico, Criollos cubanos, Mesteños y los conocidos Mustang americanos.

Pasemos a hablar de las escuelas de equitación.

Todavía hay quien discute dónde se estableció la primera escuela de equitación del mundo, si abrió sus puertas en Ferrara o en Nápoles. Pero antes de entrar en esa diatriba, se ha de encuadrar el ambiente que produjo esa necesidad, y luego los motivos.

Las escuelas de equitación o las maestranzas españolas nacieron con el objetivo de entrenar a la nobleza en el dominio del caballo con el fin de conseguir buenos y diestros oficiales

para sus ejércitos. En aquel siglo XVI hemos de imaginar a los nobles en otro entorno, lejos ya de su entrenamiento en armas y a caballo, practicas comunes durante el medioevo bajo las reglas de la caballería. Ahora las circunstancias bélicas y demográficas han cambiado, y esos mismos nobles ya no viven en sus castillos o fortalezas; muchos se han cambiado por las nuevas ciudades, asomándose a otras dedicaciones artísticas y culturales. Las virtudes caballerescas se transforman, y la lectura, la música, y el arte toman otro protagonismo en la propia concepción de lo caballeresco. Aparece un nuevo enfoque que ahora podríamos llamar como caballería. Pero la preocupación de los reyes, que en muchos casos siguen teniendo necesidad de disponer de ejércitos bien pertrechados y preparados para sus frecuentes contiendas, exige que sus mejores hombres no pierdan las habilidades a caballo, y eso motiva la aparición de estas nuevas academias donde se han de formar sus hijos.

Por tanto, es en el Renacimiento donde la equitación no sólo es vista como una disciplina más en la formación individual de un caballero, sino como un arte. Por eso nos atrevemos a decir que el caballo ya no es solo un arma de guerra, pasa a ser objeto de una de las más bellas prácticas de la Corte, y lo llamaremos desde entonces caballo cortesano.

El conde Fiaschi, en 1539, funda en Ferrara una escuela de equitación, y es en ella donde los nobles se ejercitan quizá por primera vez en los movimientos que son propios de la doma clásica y cuyos nombres tienen un evidente origen italiano:

El *piaffer* o "piede fermo", pie firme sin avanzar, o el *passage* de la palabra "pasaggio" que se puede traducir como paso a paso, o el *levado y pasado*, del italiano "levato e posato", y la *cabriola* que viene de "capriola" salto de cabra, se enseñan en aquella ciudad del norte de Italia, donde hasta los palacios se adornan con bellos perfiles de caballos al adquirir ese arte una gran categoría, como todavía se puede descubrir en los hermosos frescos que adornan las paredes de los salones del palacio del duque de Ferrara.

Para estas artes, en un inicio, sólo se disponía de los caballos locales, que en general eran demasiado pesados y poco dados a aprender

los aires nuevos. Para conseguir que obedecieran, ejecutaran los pasos que se les pedía, se alternan distintos métodos buscando una mayor eficacia con el animal. Entre ellos, Fiaschi recomendaba el uso de un filete articulado y suave para que actuase sobre la boca pero sin cambas que la dañara.

Uno de sus discípulos más afamados es Federico Grisone quien es considerado el padre de la equitación moderna, famoso también por ser el autor de un libro de enorme difusión e influencia en todas las naciones europeas a lo largo del siglo XVI y bien entrado el XVII, denominado "*Gli Ordini di Cavalcare*" publicado en 1550, y que en España tomó otro nombre, "*Reglas de la Cavallería de la brida, y para conocer la complexión y naturaleza de los cavallos y adoctrinarlos para la guerra y seruicios de los hombres*" que fue publicado en nuestro país en 1567 y dedicado a don Juan de Austria.

Se abre por entonces otra escuela de mayor fama todavía que la de Ferrara, esta vez en Nápoles, que se llamó de la Maddalena, cuyo director es Giovanni Battista Pignatelli. Pignatelli es bajo mi opinión el verdadero maestro en el arte de la equitación moderna y de la doma. Rechaza el uso de caballos napolitanos por ser de mayor alzada, peor boca, y en general de inferior agilidad que los españoles que empiezan a entrar en su academia de forma notable. Francois Robichon de la Guerniere, caballerizo del rey Luis XV y discípulo de Pignatelli, decía de los equinos napolitanos que: "*... son en su mayoría indóciles, y por tanto difíciles de domar. Y Gaspar de Saumir afirmaba que "la mayor parte son traidores y se debe estar sobreaviso pues son muy difíciles de domar; se nota que son muy desconfiados. Los maestros de equitación de Nápoles han tenido que usar preferentemente el cazón con secre y a la brida por el mal carácter de sus caballos"*.

Hasta la aparición de Pignatelli la doma napolitana necesitaba herramientas de castigo, la serreta, la vara de membrillo curada en aceite, la gamarra, trabajar entre pilares y unos frenos de espanto para los caballos. Con todo ello no obtenían en los animales el equilibrio mental y la sumisión que en el español era natural e innato a su raza. Los caballos napolitanos quedarán como los mejores para los enganches en un momento que empiezan a emerger las

carrozas como forma de transporte y distinción entre la nobleza napolitana, quien disfruta de aquel nuevo estilo de aparecer en público e inaugura una tendencia que a continuación copiarán el resto de cortes europeas.

Pignatelli rechaza la práctica del castigo en la doma, técnica recomendada por Grissone y anteriores maestros. Él empieza a introducir el concepto de repetición al ser consciente de la buena capacidad del caballo de memorizar los movimientos cuando tiene buena predisposición y además se le premia. Esa tendencia al buen trato para la doma, la recoge de los principios del ya varias veces citado Jenofonte, cuando en pleno Renacimiento se retome el estudio de los autores clásicos, recuperando la esencia de los mismos, o se recuerde una leyenda cercana a Nápoles que también referían esos autores en torno a una fiesta donde con música los caballos eran capaces de bailar.

Entre la nobleza napolitana se establece durante los siglos XVI y XVII, en pleno período virreinal, una verdadera carrera por competir en lujo en sus caballerizas, reunir los mejores caballos y razas, o contar con los enganches y guarnicionería más hermosa. En aquel Nápoles que creció a la sombra de la Corona de Aragón, capaz de deslumbrar al resto del mundo con sus maravillosos edificios civiles de estilo toscano y catalán, o con sus castillos medievales, destaca también sus logros en relación a la doma y el arte ecuestre hasta convertir a los caballos en un eje esencial de su vida cortesana. En Nápoles se vive en primera persona esa transición entre la antigua nobleza guerrera a una nueva cortesana, cuyos varones ya no miden su hombría en combates, torneos o guerras, sino en el conocimiento y disfrute del arte; hombres que acuden a conciertos, leen a Petrarca, Dante, Bocaccio, o Maquiavelo, que visten de un modo más refinado, abren palacios en la calle Toledo, la arteria principal en aquella ciudad, a mediados del siglo XVI la más poblada de Europa, y montan a caballo con aires y gustos diferentes a los de antes. Se retan entre ellos a realizar con sus monturas movimientos precisos, elaborados y difíciles. También, por necesidad,

empiezan a valorar a los caballos no sólo por su bravura y agilidad, si no por su equilibrio mental.

En definitiva se dan cuenta de que un caballo, para que ejecute aires complejos, superados los más comunes como el paso y el galope, necesita tener, además de sangre, elegancia, inteligencia, sobriedad, temperamento, cualidades necesarias para poder realizar grandes extensiones en sus movimientos o articular posturas poco comunes a su especie.

Son animales que en las escuelas los preparan para la impulsión, para expresar la belleza contenida en su ser siempre que su jinete sea capaz de detectarla y la saque al exterior. Necesitarán entenderse, que con pocos gestos y presiones en montura, manos y rodilla, el animal sepa a dónde y qué quiere su amo que haga, y además en la dirección adecuada. Ya no son aquellos caballos de viaje, los destrier, o los enormes de guerra, ahora son los aristócratas de las nuevas razas, animales que han aprendido algo que provoca emoción en el asombrado público que presencia sus evoluciones, hasta poder afirmar que consiguen bailar.

Algunos años después, esas escuelas de equitación se empiezan a multiplicar por toda Europa al asimilar esas enseñanzas como esenciales en la formación integral de un noble o hidalgo. Pero todas siguen mirando a Nápoles con admiración, al comprobar el buen resultado de sus cruces, las técnicas de adiestramiento y el lujo que ponen en los adornos, así como la habilidad de sus jinetes

que han sido admirados en los grandes festejos, como los que se realizaron a la llegada del Emperador Carlos después de vencer al corsario Barbarroja, o en sonadas recepciones a un embajador de Berbería, en justas y torneos, toros y cañas.

Antoine de Pluvinel (1555-1602) es quien introdujo los métodos de enseñanza más refinados. Pluvinel era el instructor del rey Luis XIII. Su obra "*L'Instruction du Roy*", publicada en 1623, es un ejemplo más sólido de ese nuevo arte que competía con el pictórico, musical o literario en aquellos tiempos entre la Europa renacentista y la barroca.

Por último, hablemos por un momento de cómo el caballo pudo convertirse en un modelo comparativo de lo que debían ser los patrones de la nobleza.

En algunas capitales del renacimiento, durante el siglo XVI, para expresar la virtud social de aquellos nobles que estamos viendo evolucionar, toma una creciente importancia disponer de magníficos perros, caballos y animales exóticos. Una casa elegante, para la mentalidad que se está desarrollando por entonces, era la que poseía una cuadra provista de bellos animales, cocheros bien vestidos y mucho adorno. También se pone atención en que las instalaciones donde se guardasen aquellos, estuviesen a la altura del resto de la vivienda.

A lo largo del siglo XVI se hace común la discusión sobre el origen de la nobleza como virtud, tanto en el caballo como en el caballero. Los hay que piensan que es cosa de sangre, de linaje, pero también los que la atribuyen al perfeccionamiento, al resultado de un largo y deliberado entrenamiento. Es decir, no se es noble por cuna, se es noble si el comportamiento y la virtud han crecido en uno, cuando ese adiestramiento ha tomado peso e importancia en la formación del joven, o del caballo durante su doma. Como vemos, el cambio reside en la idea de que se puede llegar a la virtud a través de la educación y el ejercicio. Si lo trasladamos al caballo, la equitación es la forma de conseguir virtud y nobleza de un animal, y las escuelas de equitación el lugar idóneo donde conseguirlo.

Este concepto de considerar al caballo como eje social, coincide en el tiempo con la exaltación de la poesía caballeresca, y en algunos

lugares del valle del Po, Ferrara y Mantua en concreto, en activos centros de la cultura del caballo.

Sus gobernantes viven con pasión su cría, adiestramiento y adorno. Los pintan en los salones de sus palacios sustituyendo a filósofos y héroes en las hornacinas. Ese es el caso de la célebre Sala dei Cavalli del Palacio de Te en Ferrara.

La vida cotidiana de la nobleza experimenta una creciente estilización, que en el siglo XVII desembocará en la estética barroca. Ahora, el mundo de la Corte vive del culto a las buenas maneras y al boato. El ardor guerrero va perdiendo peso en sus mentalidades, y crecen otras virtudes a conseguir para alcanzar ese nuevo espíritu caballeresco; el ejercicio físico y espiritual, la equitación, la caza, el duelo, la lectura, o la destreza en juegos y exhibiciones. Los hombres están cambiando y las razas también lo han de hacer.

En Nápoles, ciudad crítica para entender la evolución paralela del caballo y la nobleza, se habían realizado los cruces necesarios para obtener dos razas ya en época del reinado aragonés, la de Calabria y la de Apulia. Esas razas estaban administradas y controladas por la propia Corona, quien disponía de una estructura perfectamente reglamentada y al cargo de un Gobernador de la Raza. Por encima de él

solo estaba el Caballerizo Mayor aunque solía ser un cargo honorífico. Cada raza poseía pastos propios, establos, guardianes, y expertos mariscales o albéitares para vigilar su salud.

La relevancia que la institución real le da a la crianza y mantenimiento de las razas llega a contagiarse a toda la sociedad. El animal se identifica con valores de honor, es símbolo de privilegio, y un medio de ascenso social en la Corte.

El caballo napolitano, más fuerte y de mayor talla que los españoles, empieza a ser exportado a toda Europa, y además es objeto de admiración. Tal vez, durante ese siglo, se considere más apto para unas funciones que otras, me refiero a la batalla y al enganche, dejando el protagonismo de la doma y el arte ecuestre al español o a sus cruces, debido sobre todo a su temperamento e innatas cualidades. Pero en esos momentos también convivían otras razas como la de Salerno nacida del cruce de españoles y árabes, la de Murgues que se usaba casi en exclusiva para uso militar y otra de nombre hermoso; la de san Fratelano en

cuyos orígenes dicen que se unieron castas húngaras, marismeñas y napolitanas.

Para terminar, y por extensión a la actividad que me da tantas satisfacciones últimamente, y entenderéis que os hablo de la literaria, me gustaría hablaros de un texto fundamental sobre el arte y la cultura ecuestre publicada en Venecia en 1566, cuyo autor, Caracciolo, tituló "*La gloria del cavallo*". En ésta obra, la nobleza y la virtud se ven reflejadas en un sistema de valores simbolizados en ese animal. En su prólogo, el autor exhorta a sus propios hijos a tomar las letras después de saber manejar las armas, "*pues unas y otras son las alas del caballo ideal que debe guiar al caballero a las más altas metas del honor y la virtud, y así, alcanzar la gloria deseada*".

Caballo, Historia y letras; tres realidades que hoy se hacen presentes entre vosotros y yo. Un homenaje a una época, a una hermosa realidad que tuvo como marco el Renacimiento, a una transición entre un caballo de armas a un caballo de letras, de arte, de cultura, la expresión de su propia belleza.

Muchas gracias

BIBLIOGRAFÍA

Libro registro de caballos. Toledo 1535. Ayuntamiento de Toledo

La república de los atenienses. Jenofonte.

Ejercicios de la gineta. Gregorio de Tapia y Salzedo

Escuela de a caballo. Francisco Robichón de la Gueriniere.

Caballos de América. Ángel Cabrera

Hernán Cortés, hombre de empresa. Primer congreso de americanistas. Badajoz 1985

Los caballos de la conquista. R.B. Cunninghame Graham

Descripción Histórica del Real Bosque y Casa de Aranjuez. Juan Antonio Alvarez de Qundós y Baena. Madrid 1804

La gloria del cavallo. Saber ecuestre y cultura caballeresca en el reino de Nápoles durante el siglo XVI. Carlos José Hernando Sánchez.

El gobierno de los Estados de Italia bajo los Austrias: Nápoles, Sicilia, Cerdeña y Milán, (JS] 7-1700).

La participación de la Nobleza Castellana. Rogelio Pérez-Bustamante. Catedrático de Historia del Derecho de la Universidad Complutense de Madrid

Viaje y muerte en los viajes a las Américas durante el siglo XVI. Eduardo Nussio. I.E.I.P Tordesillas.

Reglas de la Cavalleria de la Brida. Federico Grisón. 1550.

Escrito que fue enviado puntualmente por el Profesor Cordero, para que se incluyera en el Libro del Cincuentenario de la ACVC, como "Acadèmic d'Honor" en nuestra Academia, y que, por razones inusitadas no se incluyó. Lamentamos el error, y, con la aquiescencia del Catedrático Emérito, lo reproducimos en esta Revista, N° anual

Notas sobre las relaciones veterinarias entre León y Cataluña

M.I. Dr. Miguel Cordero del Campillo

Acadèmic d'Honor de la ACVC, Catedrático emérito de la Facultad de Veterinaria, ULE

Dos ciudades tan lejanas como León y Barcelona, tienen, sin embargo, muy antiguos vínculos, que me complace resaltar cuando se conmemoran los primeros 50 años de la Academia de Ciències Veterinariàries de Catalunya, que me recibió como Acadèmic d'Honor el 3 de junio de 1997, galardón que estimo profundamente.

León en la creación de la Facultad de Veterinaria de Barcelona

Me importa mucho manifestar en la presente oportunidad el apoyo de la Facultad de León, a la reclamación de una Facultad de Veterinaria para Cataluña. Como he escrito en mi obra *"La Universidad de León. De la Escuela de Veterinaria a la Universidad"* (Everest, León, 1983, p. 342), ya consta que en la Comisión de la provincia de Barcelona agradecía a la Escuela de Veterinaria de León, en 1890, la documentación que había recibido de ella, para el estudio de la posibilidad de establecer en la capital catalana una Escuela de Veterinaria.

Un largo paréntesis, media desde entonces, hasta 1974, en que, ante la petición de nuevas facultades de Veterinaria para varias provincias españolas, la Junta de la Facultad de Veterinaria leonesa, a pesar de que había dudas sobre la oportunidad de nuevos centros de esta naturaleza, estimó que Cataluña reunía plena legitimidad para ambicionar la Facultad, no solo por el desarrollo agropecuario de su territorio, con profesionales de gran prestigio y con una potente industria farmacéutica-veterinaria, sino por haber contado con señeras figuras de la Veterinaria española. Los nombres de Segismond Malats, Ramón Turró, Vidal Munné y muchos más que sería prolijo reunir, bastarían para avalar la demanda. En definitiva, el claustro de la Facultad leonesa solo informó favorablemente la creación de la Facultad de

Veterinaria para Barcelona (acta de la sesión del 11-XI-1974).

Junto a las razones antes citadas, se ponderó también la contribución de las empresas editoriales catalanas a la enseñanza veterinaria, desde las sucesivas ediciones de las monumentales obras de E. Fröhner y W. Zwick (*Patología y Terapéutica Veterinarias*, tres volúmenes) y, especialmente, la de F. von Hutyra, J. Marek, R. Manninger y J. Mocsy (*Patología y Terapéutica especiales de los animales domésticos*, dos volúmenes), que contó con la meritoria traducción del Dr. médico y veterinario P. Farreras, en sus primeras ediciones, y la del Prof. Clemente Sánchez Garnica para la última. A ellas cabe añadir la importante tarea que desempeñó, durante muchos años de penuria bibliográfica, "Noticias NEOSÁN", con otras varias publicaciones del sector farmacéutico radicadas en Cataluña, tanto españolas como extranjeras, entre las que figuran la división veterinaria de Bayer y *Pro-Veterinario*,

de Upjohn Farmacoquímica, editada en inglés, francés, alemán y español. El Prof. Dr. Francisco Puchal i Mas, miembro de esta Acadèmia, fue inicialmente el responsable de la edición española y yo fui invitado a continuar su labor cuando renunció a esa responsabilidad.

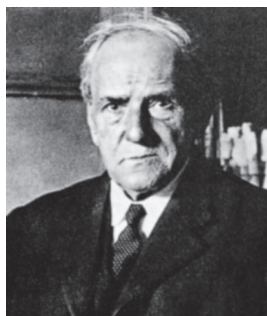
León y la memoria de Ramón Turro i Dardé

He tenido la oportunidad de contribuir al rescate de la condición de veterinario que tenía Ramón Turro i Dardé (así firmaba Turró, no "Darder" como figura en algunos textos).

Fue en la apertura del curso del año 1968 en la Academia de Ciencias Veterinarias de Barcelona, que presidía brillantemente el añorado compañero José Séculi Brillas, en la que fui invitado a pronunciar la reglamentaria lección inaugural, sobre *El prestigio de la profesión*, texto publicado en los "Anales del Colegio Oficial de Veterinarios de Barcelona", reproducido en "Noticias NEOSÁN" y reimpresso por el Colegio Oficial de Veterinarios de León. Entonces me llamó la atención la dedicatoria de una calle a Turró, con el apelativo de "biólogo". Yo había descubierto en el archivo de la Facultad de Veterinaria de León, que conserva la documentación recibida de la suprimida Escuela de Santiago de Compostela (sobre cuyo centro escribió su tesis el Dr. veterinario Manuel Rodríguez García, *Historia da Escola de Veterinaria de Santiago, 1882-1924*. Universidad de Santiago de Compostela, 1994), el expediente de Turró, quien había obtenido el título de veterinario en dicho centro, como alumno libre, y envié copia del mismo al Colegio de Barcelona, para reclamar la corrección del nombre de la calle. Fueron necesarias reiteradas gestiones y nuevos envíos documentales míos al entonces Decano de la Facultad de Veterinaria de la UAB, Dr. Martí Pumarola, para apoyar la solicitud ante

el ayuntamiento de la ciudad de Gerona, para corregir la inexacta referencia profesional.

Claro que Turró fue biólogo, microbiólogo, filósofo, humanista y muchas cosas más, pero ha sido para nosotros dolorosa y sospechosamente silenciada su condición de veterinario, lo que acredita, al menos, la ignorancia sobre nuestro quehacer, en muchas personas que se consideran cultas.

Desde León, participamos en la recuperación de la figura de Turró con *Semblanzas Veterinarias*, obra que co-dirigimos M. Cordero del Campillo, C. Ruiz Martínez y B. Madariaga de la Campa. La 1ª edición (1973) fue generosamente sufragada por Laboratorios SYVA, y en ella

incluimos dos textos: el I, titulado "El veterinario" (pp. 87-104), que había publicado F. Gordón Ordás con motivo del fallecimiento de Turró, y el II ("El científico", pp. 105-118), original de J. A. Romagosa Vila. Gordón Ordás fue un gran admirador de Turró y estuvo tentado de solicitar su plaza del Cuerpo Nacional en Barcelona, antes de decidirse por Madrid. El Consejo General de Colegios Veterinarios de España ha reeditado este I volumen de *Semblanzas Veterinarias* (2007).

La Asociación Leonesa de Historia de la Veterinaria ha aportado nuevos impulsos al rescate de esta señera figura de la Veterinaria con la edición de la obra de *Homenaje al insigne veterinario Ramón Turró*, coordinada por José Manuel Martínez y Gustavo Puente (II volumen de la "Colección Polifemo", Imprenta Sorles, León, 2008, 487 pp.).

Por mi parte, recientemente he tenido el honroso encargo de escribir el estudio preliminar de la edición facsímil del Libro de *Albeytería*, de Mossén Manuel Díez, impreso en Zaragoza por los alemanes Jorge Coci (Koch), Leonardo Hutz y Lope Appentegger, en 1499. El manuscrito original se titulaba *Llibre de menescalía*, y la traducción castellana la realizó Martín Martínez de Ampíes. La edición, muy cuidada, se basa en el incunable existente en la Biblioteca de la Universidad de Oviedo, y ha corrido a cargo de Ediciones Trea (Gijón, 2009), que la han presentado en un elegante estuche plastificado, con dos volúmenes: el I, con el facsímil, y el II con la transcripción y los estudios. La obra tiene el mérito de ser la primera de Veterinaria que se imprimió en España. Con oca

sión del XV Congreso Nacional y VI Iberoamericano de Historia de la Veterinaria (Toledo, 13-14-XI-1909) presentamos esta edición facsímil y, en la misma oportunidad, el Dr. Vicente Dualde Pérez, autor del estudio de la obra de Bartolomé Guerrero Ludeña *Arte de herrar cavallos* (Madrid, Imp. JJuan García Infanzón, 1694) editada en facsímil por Ediciones Trea, hizo lo propio.

De profesores y alumnos

En la Escuela de Veterinaria de León tuvimos, entre 1864-1866, al anatomista José Robert y Serrat (nac. en Poboleda, Falset, Tarragona), cuya vacante ocupó Ramón Borredá i Solbes (nac. Ontinyent, Valencia) desde 1867 hasta su fallecimiento en León (1881).

Ya en la etapa de Facultad, contamos entre el profesorado con el Dr. Francisco Puchal i Mas, catedrático de Zootecnia 3º (Etnología y Producciones pecuarias) que, lamentablemente, permaneció poco tiempo entre nosotros (1968-1970) y con el Dr. Francisco Sala i Trepas (1965-1976), que inició su vida académica en León y pasó como Prof. Agregado a la Facultad de Zaragoza, en la que había cursado la licenciatura.

Hay que recordar que se incorporaron graduados de la Facultad de Veterinaria de León a las Universidades de Barcelona. Fue el primero el Dr. Guillermo Suárez Fernández, que se trasladó desde la Universidad de Zaragoza, cuando obtuvo la cátedra

Antigua Facultad de Veterinaria (1947-1985). Hoy Pabellón de Gobierno.

de Microbiología de la Facultad de Farmacia de la Universidad de Barcelona (1974), en la que permaneció varios años, antes de pasar a la de la de Veterinaria de la Universidad Complutense de Madrid.

En la Facultad de Veterinaria de la Universidad Autónoma de Barcelona obtuvo la cátedra de "Tecnología de la Reproducción y Obstetricia", el Dr. Juan Carlos Domínguez-Fernández de Tejerina (1986), quien regresó a la Facultad leonesa, de la que procedía, en 1989. Actualmente, desempeña la cátedra de Patología médica el Dr. Santiago Lavín González, especialmente dedicado a la Ecopatología de la fauna silvestre, fiel a la llamada de las montañas de su infancia (el Sarsarón, los Picos de Mampodre etc.), en su tierra del Alto Porma (León), de donde procedo yo también. No puedo olvidar la brillante tarea profesional que desarrollaron en Barcelona los exalumnos de la Facultad de Veterinaria de León D. Román Luera Puente y sus dos hijos Román y Miguel Luera Carbó, prestigiosos clínicos, y la de añorado compañero el Prof. Dr. Pedro Cármenes Díez, que trabajó en Bayer de Barcelona/Gualba La Batlloria, con el Dr. Otto Armbruster en la obtención de vacunas antiaftosas.

He tenido muy cordial relación con varias promociones de alumnos catalanes que decidieron cursar, o terminar su carrera, en la Facultad de León. En repetidas ocasiones los he propuesto como modelo, ante los estudiantes de nuestra región, por su laboriosidad e iniciativas empresariales, muestra de unas cualidades que todos los peninsulares reconocemos en los hijos de Cataluña. Me vienen a la memoria los nombres de Joan Rosell, Enric Rierola, Boix Pujol, Capdevilla Padrosa, y tantos otros.

Sirvan estas breves líneas de homenaje a la Academia de Ciències Veterinàries de Catalunya en su Cincuentenario.

Aportacions a l'estudi d'una producció ramadera ecològica en les facultats de veterinària

Necessitat d'una producció agropecuària ecològica

M.I. Dr. Mateu Torrent i Molleví

Acadèmic de la ACVC

Preservant el medi ambient utilitzant de forma coherent i racional els recursos naturals, ajuda a mantenir un món rural viu i sostenible, sense espletar la terra i sense arribar a la desertització.

Els cultius intensius segueixen sent una de les principals causes de terres infèrtils. Les poblacions en creixement sobreexploten també la terra.

El sobrepastoreig amb excessiu caps de bestiar en un territori és la principal causa humana de desertització.

El mal ús del sòl i l'aigua, la compactació de la terra per maquinària pesada, afavoreix la desertització. La tala d'arbres excessiva, els incendis, les pràctiques agrícoles ramaderes inadequades, la construcció desordenada de urbanitzacions, de pistes, carreteres, etc. augmenten la facilitat d'erosió del sòl.

S'anomena *desertització* a la descompensació entre els recursos naturals i la seva capacitat de regeneració. Y *desertificació* a la degradació d'un territori en desert per l'acció humana.

Pels ecologistes, és el perjudici urbanístic sense planificació el camí de la desertificació. El pastoreig no abusiu és una solució verda. La biodiversitat és major en àrees amb pastoreig moderat que en aquelles zones amb pocs animals o amb excés de càrrega ramadera. El bestiar adoba la terra, dispersa llavors i redueix el risc d'incendis.

Davant de tot això i deduïnt que el més im-

portant és preservar la naturalesa en el seu estat natural, el que cal, doncs, és aplicar una política menys agressiva al medi que ens envolta, protegir la petita empresa familiar, i garantir un desenvolupament just millorant la salut i qualitat de vida dels productors del camp i consumidors.

Definició d'Ecologia

El diccionari del IEC diu: Part de la biologia que estudia les interaccions dels organismes entre ells i amb el medi on viuen,

El diccionari ideològic de J Casares: "*Parte de la zoología que estudia la distribución de los animales y su relación con el medio en que viven*".

El diccionari del petit Espasa: "*Ciencia que estudia las relaciones existentes entre los seres vivientes y el medio en que viven*"

Ramaderia i medi ambient

Segons la FAO, el bestiar és un dels principals responsables dels greus problemes mediambientals d'avui.

El sector ramader genera més gasos d'efecte hivernacle - el 18% mesurat en el seu equivalent en diòxid de carboni (CO²) - que el sector del transport.

També és una de les principals causes de la degradació del sòl i dels recursos hídrics. El cost mediambiental per cada unitat de producció pecuària cal que es redueixi a la meitat, només per impedir que la situació empitjori.

El sector ramader és el responsable del 9% del CO² procedent de les activitats humanes. També és responsable del 37% de tot el metà produït per l'activitat humana (23 vegades més perjudicial que el CO²), que s'origina en la major part al sistema digestiu dels rumiants, i del 64% de l'amoniac, que contribueix de manera significativa a la pluja àcida. També s'ha calculat que una vaca produeix en un any 5 tones de CO².

La ramaderia utilitza avui el 30% de la superfície terrestre del planeta, que en la seva major part són pastures, però que ocupa també un 33% de tota la superfície cultivable destinada a produir farratge.

La tala de boscos per produir pastures pel bestiar és una de les principals causes de desforestació.

Els ramats ovins provoquen danys al sòl a gran escala, amb prop del 20% de les pastures degradades degut al sobrepastoreig, la compactació i l'erosió.

Els principals agents contaminants són els desfets animals, els antibiòtics i les hormones; els productes químics utilitzats per tenyir les pells, els fertilitzants i pesticides que s'usen per fumigar els arbres i cultius farratgers.

Els animals per la producció de carn i llet suposen ja el 20% de tota la biomassa animal terrestre.

Davant de tot això, la FAO proposa varies

solucions, que, en essència, es tradueixen en utilitzar mètodes de conservació del sòl i el silvopastoreig, controlar la producció ramadera per evitar la degradació del sòl, millorar la dieta dels animals de producció, millorar l'eficàcia del sistema de reg, establir plantes de biogas, etc.

Perill de subsistència de les explotacions ramaderes

Existeix una preocupació en el sector agrari per la política que desenvolupa la UE en matèries relacionades amb la producció animal, com el benestar, l'alimentació i sanitat de les produccions ramaderes i la legislació mediambiental, entre altres, que condicionen seriosament la seva activitat.

Aquestes restriccions, que només s'apliquen a la producció ramadera comunitària, suposen un increment dels costos i, per tant, redueixen la seva competitivitat front els productes procedents de tercers països, compromentent el seu futur.

Producció ramadera i contaminació ambiental

L'efecte de la producció ramadera intensiva sobre el medi ambient és una seria preocupació en zones amb alta densitat animal i limitada superfície agrària útil. La possible contaminació de terrenys i aigües, així com l'emissió a l'aire de gasos, fan necessària la reducció d'emissions en granges de porcs. Causes:

- L'explotació ramadera s'ha deslligat de l'explotació agrícola, trencant la interrelació.
- El cens porcí ha augmentat molt, mentre que la superfície agrària útil va disminuint.
- La dimensió de les explotacions ramaderes ha augmentat notablement.

Una granja actual emet purins al sòl i a aigües subterrànies i superficials i gasos a l'aire. Les emissions més importants són les relacionades amb el N i P per contribuir als fenòmens de:

- eutrofització o enriquiment excessiu de nutrients a l'aigua
- acidificació de sòls i aigües

L'excés de N al medi ambient afecta a la sanitat dels animals i a la salut de les persones, degut bàsicament a l'acció de l'amoníac que, en concentracions altes pot irritar els ulls, gorja i mucoses de persones i animals.

A més, empitjora la productivitat, disminueix la resistència a les malalties, retarda la pubertat i empitjora el benestar animal.

En quan al fòsfor, la majoria del P vegetal està en forma d'àcid fíctic, poc disponible pels monogàstrics. Aquesta baixa de digestibilitat del P fa que hi hagi una baixa retenció en l'animal i una alta excreció a través dels excrements, on es lliurat pels microorganismes presents al sòl.

Als sòls, el P apareix en menors proporcions que el N i el K, pel que la seva presència és moltes vegades insuficient per assegurar les collites.

Aspectes econòmics i mediambientals relacionats amb la nutrició porcina

Un dels reptes de l'explotació ramadera actual és salvar l'asintonia que hi ha entre la producció industrial ramadera i el medi ambient.

L'optimització dels costos de producció i la reducció de l'impacte ambiental de les explotacions porcines principalment és possible modificant la dieta dels porcs, de manera que es redueixi el contingut de nitrogen i fòsfor dels purins, així com l'emissió d'amoníac i mals olors mitjançant l'ús combinat de complexos enzimàtics constituïts per carbohidrats i fitases, així com altres additius nutricionals com els àcids orgànics que actuen sinèrgicament de forma natural millorant la digestibilitat global dels pinsos i disminuint la càrrega contaminant dels purins.

Agricultura i ramaderia ecològiques

Una altra possible solució és anar cap a la producció ecològica.

Com a **mesures de caràcter general**, tenim:

- Protecció dels recursos naturals
- Millora del paisatge
- Reducció de la contaminació

Com a **mesures més específiques**:

- No usar productes agroquímics o productes químics de síntesi
- Fertilitzants, plaguicides, medicaments, antibiòtics...

En agricultura:

- preservar el medi ambient i mantenir la fertilitat del sòl amb mètodes naturals
- cultius de lleguminoses
- adob verd
- plantes d'arrelament profund
- ús d'adobs orgànics
- programes de rotació òptims
- crema d'herbes dolentes
- etc.

En agricultura/ramaderia

- compromís a complir durant 5 anys els titulars d'explotacions ramaderes (CEE, 2092/91 i CE 1804/99)
- notificar l'activitat ramadera ecològica i acceptar el control
- realitzar els anàlisis obligatoris establerts

En el cas de rostolls i altres subproductes pasturables:

- disposar al menys de 15 Ha i respectar les càrregues ramaderes màximes (0,4 UGM / Ha) i mínimes (0,1 UGM / Ha)
- realitzar un aprofitament racional de les restes de collites, respectant el calendari de pastura.
- respectar la càrrega ramadera fixada al pla de gestió
- no aixecar rostolls fins passats 5 mesos després de la collita i deixar, com a mínim, el 50% de la palla dels conreus sobre el terreny.

Objectius de la ramaderia ecològica

En principi cal que considerem la ramaderia ecològica com una alternativa agrària de desenvolupament sostenible lligada a la terra, articulada legalment a Europa pel Reglament CE nº 1999 complementat pel Reglament CEE 2092/1991 d'agricultura ecològica sobre producció ramadera ecològica.

Activitat zootècnica ecològica i els seus objectius

- a) Obtenir aliments d'alta qualitat diferenciada, sans, nutritius innocuos per la salut del consumidor.
- b) No contaminar el medi ambient de la granja, garantint la màxima conservació dels recursos i biodiversitat.
- c) Exigir certa qualificació, mitjançant:
 - augmentar la demografia
 - incrementar les vendes a costa de la qualitat
 - conservar els valors naturals i culturals del medi rural
 - dignificar la professió veterinària
- d) Només es poden reconvertir les explotacions extensives o semiextensives, no les intensives sense terra.
- e) La conversió a l'agricultura i ramaderia ecològiques cal fer-la de forma simultània i durant dos anys.
- f) Aquest període de transició és per adequar gradualment la ramaderia i la finca a les condicions que marquen els Reglaments.
- g) En agricultura, cal substituir progressivament els adobs químics pels orgànics compostats, els fitosanitaris per productes naturals i biològics; programar alternatives agrícoles, millorar les pastures; vigilar les càrregues ramaderes.
- h) En ramaderia, ajustar totes les fases de cria, no forçar el cicle productiu ni la producció; reproducció natural, aliments ecològics.

Noves tecnologies en el desenvolupament de l'agricultura i ramaderia actual

La pràctica ecològica, de fet, no està renyida amb les noves tecnologies aplicables al camp. Ja hem dit que tractar de millorar la digestibilitat dels aliments és un dels objectius, però hi ha més, com la glicèmica, les fraccions de carbohidrats de llevat, etc.

Aventatges de l'ús de Bio-Mos
(segons J. Taylor-Pickard, 2006)

- inhibeix la colonització de patògens entèrics
- modula la resposta immune
- modifica favorablement la fermentació bacteriana
- estimula el desenvolupament de l'epiteli intestinal i la integritat de la mucosa
- redueix la renovació d'enterocits
- selecciona i canvia poblacions de patògens resistents a antibiòtics
- produeix una major efectivitat dels PCAs i dels antibiòtics terapèutics (en casos excepcionals).

La Biotecnologia aplicada a la millora de la producció animal i a la salut humana.

Des de l'obtenció de l'ovella Dolly tenim una fita de l'avenç científic en la biologia de la reproducció.

Tenim també porcs modificats genèticament per major resistència a les malalties i obtenir teixits útils pels transplants humans.

L'obtenció d'animals transgènics, així com noves llavors per l'agricultura és un assumpte controvertit, molt discutit pels ecologistes, que no admeten aquesta pràctica per considerar-la antinatural, mentre que molts estaments científics defensen aquest avenç biomèdic com la millor manera de lluitar contra les plagues i d'obtenir teixits útils i abundosos per la reparació de lesions en humans.

En el futur, sembla que la veterinària serà un dels principals escenaris en què es mouran els avenços científics en biologia molecular i les seves aplicacions biotecnològiques, ja que s'utilitzaran animals com objecte d'investigació, però que ja s'han aixecat veus ecologistes que això tampoc es pot permetre.

Biotecnologia: realitat o ficció?

Genòmica
(Armand Sánchez, 2003)

Quan en la producció ramadera es combinen la genètica molecular, l'informàtica i la robòtica, apareix un àrea nova, que s'anomena genòmica.

Aquesta àrea es planteja com a objectiu l'anàlisi global i sistemàtic, des del punt de vista estructural i funcional, el genoma dels organismes.

Amb l'aplicació de la genòmica es poden optimitzar les estratègies de selecció, i especialment per aquells caràcters limitats al sexe, o que són costosos i difícils de mesurar.

Els microsatèl·lits o indicadors moleculars permeten elaborar mapes genètics d'alta densitat en les principals espècies d'interès ramader, que serveixen per detectar aquelles regions cromosòmiques que expliquen una part apreciable de la variació genètica dels caràcters analitzats.

El mapa genètic porcí, per exemple, conté més de 2.500 marcadors, dels quals més de 300 corresponen a gens funcionals. Aquesta informació permet les regions del genoma per a caràcters d'importància econòmica, com el creixement, el greix, la qualitat de la carn i altres caràcters reproductius.

La Biotecnologia aplicada a l'agricultura també ja és un fet. Per què es defensa?

- Perquè és una ajuda pel control de malalties i plagues.
- Perquè poden ajudar a aconseguir major producció d'aliments i a menys cost.
- Perquè poden reduir l'ús de pesticides.

Avui ja s'obté blat de moro, remolatxa i patates resistents a insectes, fongs, etc. que amb les llavors tradicionals no s'obtidrien. I ja veurem com se salven les collites de fruita sense l'ús de pesticides...perquè l'ambient està contaminat i no hi ha manera de salvar la producció de pressics, peres, pomes..

Què pretén la biotecnologia agrària?

Al fons, pretén *solucionar* algun problema per la societat: bé pel productor de collites o ramader, o bé pel consumidor dels seus productes. A vegades s'introdueix algun gen o es modifica per abaratir la seva producció o per millorar la seva composició. Lo primer interessa al productor, lo segon, al consumidor, però els dos

resulten beneficiats d'aquesta tècnica, de la qual els ecologistes discrepen.

La realitat és que l'opinió pública, molt influenciada pels conservaduristes, no solament no percebeix aquest benefici, sinó que, fins i tot, considera que aquests productes transgènics poden ser perjudicials per la salut i uns exterminadors de les espècies originàries.

Aquest últim aspecte és el que obre la polèmica, sobretot si és o no possible la coexistència entre els cultius tradicionals i els transgènics. És el problema actual de coexistència en una ciutat d'individus de diferent raça, de diferents orígens, costums, gustos, religions, etc. que la societat tracta de solucionar, o com ens trobem en la producció ramadera, amb la coexistència d'una cria tradicional, ecològica, amb una explotació altament tecnificada, totalment diferent de l'originària.

Benestar animal, desenvolupament sostenible i seguretat alimentària

La producció d'animals sans és imprescindible per la seguretat alimentària. Un adequat estat de salut, alimentació, benestar animal i medi ambient són essencials per l'obtenció d'aliments sans i segurs.

La nova política comunitària pretén aconseguir un nivell elevat de protecció del medi ambient i de la salut humana, i una millora general de la qualitat de vida, utilitzant les eines de desenvolupament sostenible com instrument fonamental per millorar l'equilibri entre el desenvolupament econòmic, el progrés social i la protecció mediambiental.

Allotjament ecològic i resistència a l'estrès

La resposta immune que es dona, tant amb una dieta ecològica com a una convencional són equiparades, mentre que l'allotjament en condicions d'acord amb la normativa ecològica pot incrementar la resistència a l'estrès a l'escorxador si es compara amb els animals de les instal·lacions convencionals.

Si es pretén que una dieta ecològica reforci la resistència front a les infeccions, cal incloure-li substàncies naturals que actuïn com a fons d'immunoestimulació.

L'allotjament de forma convencional, complint amb l'actual normativa europea, condueix a una major resposta de IgG, tres setmanes després de la primera immunització.

L'allotjament ecològic condueix a menors concentracions d'hatoglobina i lactat a l'escorxador, el que indica una major resistència a l'estrès dels porcs criats en aquestes condicions.

Raons per millorar el benestar dels animals

- 1.- De tipus ètic, per demanar-ho així la societat.
- 2.- De tipus econòmic, doncs la reducció de l'estrès incrementa el benestar i la productivitat.
- 3.- De tipus legal, per ser una normativa d'obligat compliment.

Màxim d'animals/Ha, equivalents a 170 Kg N/Ha/any, en ramaderia ecològica

Equins de mes de 6 mesos.....	2
Vedells d'engreix o recria <1 any.....	5
Bovins de 1 a 2 anys.....	3.3
Bovins mascles de més de 2 anys.....	2
Vedells-vedelles per cria i engreix.....	2.5
Vaques lleteres i de reposició.....	2
Altres vaques.....	2.5
Ovelles i cabres.....	13.3
Truges reproductores.....	6.5
Porcs d'engreix amb pinso.....	14
Garrins.....	74
Gallines ponedores.....	230
Pollastres de carn.....	580
Conilles reproductores.....	100

Certificació dels productes ecològics

El Reglament CEE 2092/91 diu que els organismes privats de control, per a ser autoritzats, cal que compleixin la norma europea EN-45.011 pels organismes que apliquen sistemes de certificació de producte.

Es l'organisme de control el responsable d'assegurar que el procés i el producte són conformes amb els requisits del reglament "i no l'operador".

Aquest principi obliga a que l'operador s'asseguri de que tant el procés com el producte final satisfan els requisits establerts.

L'etiquetat que posa el productor (no l'organisme de control) fa referència al mètode de producció agrícola ecològica, i és ell i només ell qui cal s'asseguri del que posa.

Es el propi operador qui cal que conegui el conreu, la ramaderia o el producte que tracta i que conegui la forma de controlar-lo, en cas contrari, cal que recorri a experts assessors que li ajudin a decidir el tipus de mesures que cal adoptar perquè les coses marxin bé, com per exemple, fer pel seu compte assaigs o anàlisi, exigir certificacions als proveïdors, etc. i demostrar aquesta informació amb un sistema de registres.

L'organisme de control és el que revisa tota aquesta documentació i comprova si es o no correcta, En cas afirmatiu:

- realitza visita de control a l'operador i comprova si les mesures implantades són correctes.
- pren mostres dels productes
- decideix sobre la concessió o no del certificat que faculta l'operador responsable.
- Fer un seguiment periòdic, al menys una vegada a l'any, per veure si l'operador segueix actuant conforme a lo indicat en la sol·licitud.

Valors de seguretat de certs components en l'aigua de consum en ramaderia ecològica

Clorurs (Cl).....	< 250	mg/L
Fluorurs (F).....	< 1,2	"
Sulfats (ió).....	< 0,05	"
Manganés (Mn).....	< 0,1	ppm
Crom (Cr)	absència o < 50	mcg/L
Cianur (ió).....	id. o < 10	"
Arsènic total.....	id. o < 10	"
Mercuri (Hg).....	id. o < 1	"
Cadmi (Cd)	id. o < 5	"
Bari (Ba)	id. o < 1	mg/L
Plom (Pb)	id. o < 1	mcg/L
Bor (Bo).....	= < 1	mg/L
Coure (Cu).....	0,1-0,3	ppm
Ferro total (Fe)	= < 0,3	mg/L
Iode (I).....	8,5	"
Seleni (Se).....	< 0,01	"
Nitrits (NO ₂).....	absència o 50	mg/L
Nitrats (NO ₃).....	id. o 0,1	"
Compostos fenòlics.....	id.	
Residus pest-plag	id.	
Hidrocarburs / olis.....	id.	
Substàncies oxidables	id.	
Radiactivitat	id.	
Transgènics.....	id.	

Ramaderia ecològica a Espanya

Els sistemes ecològics estan regulats en la UE a través dels Reglaments CEE 2029/91, sobre Producció Agrícola Ecològica i la seva indicació en els Productes Agraris i Alimentaris: el CE 1804/99, que es completa amb les Produccions Animals. La ramaderia ecològica, en la seva projecció sostenible, sustenta aquests objectius:

- Obtenir majors garanties front a la seguretat alimentària dels consumidors
- Conservar i millorar el medi ambient
- Augmentar la productivitat real a costa de la qualitat
- Fomentar la conservació de la varietat de races autòctones
- Estimular l'economia i demografia rural, actualment molt envellida.

Resum de la legislació mediambiental

Legislació comunitària:

Directiva 96 / 61 UE relativa a la prevenció i el control integrat de la contaminació

Directiva 97 / 11 UE relativa a l'avaluació de les repercussions de determinats projectes públics i privats sobre el medi ambient, que modifica la Directiva 85 / 337 / CEE.

Decisió 2000 / 532 / CE de la Comissió de 3 de maig del 2000

Reglament (CE) 394 / 2007, que modifica l'annex I del Reglament (CEE) 2092 / 91, sobre producció ecològica i la seva indicació als productes agraris i alimentaris

Legislació nacional:

Real Decreto 2414 /1961, que cataloga les activitats Molestes, Insalubres, Nocives i Perilloses.

Real Decret 849 /1986, que desenvolupa els títols I, IV, V, VI i VII de la Llei 29 / 1985 d'Aigües del 2 d'agost 1985.

Real Decret 261 / 1996 de 16 de febrer, que transposa la Directiva 91 / 676 / CEE del Consell de 12-12-91

Llei 10 / 1998 de Residus, de 12 d'abril, que transposa la Directiva 91 /156/UE, que modifica la Directiva 75 / 442 / CEE relativa a residus.

Real Decret 324 / 2000 de 3 de març pel que s'estableixen normes bàsiques d'ordenació de les explotacions porcínes.

L'ú de gener de 2007 entra en vigor el nou Quadern de Normes Tècniques (CNT) de la Producció Agrària Ecològica, que complementa la normativa europea.

El projecte del MAPA pretén:

- Aconseguir el desenvolupament harmònic i durador del sector
- Fomentar la producció ecològica, la transformació i elaboració dels seus productes.
- Impulsar la creació i modernització de les indústries de transformació dels productes ecològics
- Millorar el nivell de confiança dels consumidors, així com les condicions de comercialització i venda

El MAPA proposa:

- El foment i desenvolupament de la producció agrícola i ramaderia ecològica
- Prioritzar les ajudes contemplades al programa de desenvolupament rural
- Recuperar les produccions tradicionals

- Potenciar la producció de matèries primeres per alimentació animal
- Potenciar el registre de Varietats Autòctones de Llavors
- Difondre l'aplicació de les tecnologies per obtenir nous productes.
- Fomentar la concentració de l'oferta, creant estructures de comercialització conjunta.
- Millorar el nivell de transparència de preus en el sector (llotja de contractació, superfícies de venda...)
- Emprendre campanyes informatives i de promoció
- Actuacions específiques amb les associacions de consumidors
- Impulsar programes de formació dirigides als mateixos formadors, tècnics de control, agricultors-ramaders...
- Fomentar línies d'investigació: desenvolupament en matèria d'agricultura ecològica.

El preu mitjà de la llet ecològica hauria de ser un 19% superior al de la llet normal per arribar als beneficis de les explotacions convencionals.

Les dades d'aquest estudi foren utilitzades pels productors per exigir un preu major de la llet ecològica i fer créixer el mercat de llet ecològica en base a un major cost del producte final al consumidor.

Les centrals lleteres de Nova Anglaterra (EE. UU) han fet un esforç oferint millores en els preus i incentius per qualitat, així com subvencions durant el període de transició pels que vulguin convertir-se.

Per aconseguir majors beneficis es pot recórrer a les pastures i farratges de qualitat que permetin reduir el cost del concentrat.

Principis i finalitats de l'agricultura i ramaderia ecològiques

La ramaderia ecològica, orgànica o biològica és un sistema de producció avançat, creatiu i modern per les innovadores tècniques que incorpora, amb els següents objectius:

- obtenir aliments d'alta qualitat organolèptica (millor aroma, olor i sabor)
- d'alta qualitat alimentària (més nutrients i compostos essencials)
- de bona qualitat sanitària (absència de substàncies tòxiques)

Preu de la llet ecològica a EE.UU.

Segons una investigació de la Universitat de Vermont i de Maine, al 2004, el preu de la llet ecològica era de 22,97 dòlars / 100 Kg de llet, mentre que el de la llet normal era de 18,08 / 100 Kg de llet.

Per a que no hi hagués pèrdues, el preu de la llet ecològica caldria que fos de 25,59 dòlars els 100 Kg, però per a que hi hagués beneficis, el preu caldria que fos de 29,11 dòlars 100 Kg.

Superfície total d'Agricultura Ecològica a Espanya (MAPA)

Total hectàrees al 2002: 665.055 i al 2006: 807.569

<i>Distribució per Comunitats Autònomes</i>	(%)	<i>Distribució per tipus cultius</i>	(%)
Andalusia	33,92	Cereals, lleguminoses i altres	32
Extremadura	24,71	Olivar	27
Aragó	9,98	Guaret (barbecho)	17
Catalunya	7,87	Fruits secs	12
Castella-La Manxa	5,15	Vinya (vid)	5
Navarra	4,06	Fruïters i Cítrics	2
Comunitat Valenciana	3,45	Hortalisses i Tuberculs	1
Múrcia	3,15	Altres	4
Castella-Lleó	1,88		
Balears	1,54		
Resta Comunitats	< 1,00	Ramaderia al 2005: 1.881 granges	

- obtenir aliments en quantitat suficient i de forma perdurable
- conservar els recursos naturals, sense cost mediambiental i social
- permetre als productors un retorn econòmic adequat i satisfactori del seu treball i en un ambient segur.

Beneficis pel medi rural de la ramaderia ecològica

- augmenta la biodiversitat, preserva els recursos naturals i no afavoreix el calentament del planeta.
- incrementa la fertilitat dels sòls redundat en la qualitat de les pastures i/o matèries primeres vegetals
- garanteix la salut pública i seguretat alimentària, al no utilitzar productes químics de síntesi en la cria d'animals
- prevé la contaminació del medi rural al no haver residus i adequar la càrrega ramadera a la realitat de cada agrosistema
- proporciona prioritat a les pràctiques de cria tradicionals, aprofitant els recursos locals i reduint la despesa energètica.
- realitza un maneig extensiu del bestiar, racional, integrador, atenent al comportament innat i al seu benestar respecte a la nutrició, allotjaments, salut, reproducció i cria.

Granges ecològiques de llet a Europa

Les normatives que permeten estandaritzar la producció ecològica als diferents països membres són les 2092/91 i 1804/99 UE.

La llet líquida ecològica presenta major quota de mercat que els productes processats a partir de la llet ecològica (formatges, iogurts, etc).

El perfil del consumidor ha canviat en les últimes dècades. Fa 30 anys, el principal valor pel consumidor era el preu, després es va començar a valorar també la qualitat, la salut i els productes dietètics, i en l'actualitat, la salut s'ha convertit en el valor més important.

En general, els consumidors europeus creuen

que els productes ecològics estan lliures de residus, són productes en harmonia amb el medi ambient i benestar animal, tenen millor sabor i són més sans, però que també tenen un preu més elevat, que consideren justificat per tot l'anterior, encara que aquestes creences no estan del tot científicament provades.

Respecte al preu

- El balanç econòmic de les granges ecològiques es veu perjudicat per una menor producció
- Però es documenta un major marge de beneficis que en les explotacions convencionals
- Per preservar l'ambient, sovint aquestes explotacions reben subvencions estatals.

Respecte a la qualitat dels productes

- menor risc de presentar residus farmacològics i pesticides
- major risc de contaminació per microorganismes i paràsits, que el consumidor desconeix
- els consumidors no trien els productes ecològics per millor sabor (bastants, sí).
- no s'observen diferències en el recompte de cèl·lules somàtiques (RCS) entre la llet ecològica i convencional, com tampoc en la composició química.
- l'explotació ecològica no redueix automàticament el risc de malalties (mamitis i de la reproducció)

Respecte a l'impacte ambiental

- Els consumidors consideren aquest tipus de producció respectuosa amb el medi ambient
- Els productors avaluen el menor nombre de vaques / Ha
- Les granges ecològiques presenten un menor potencial d'eutrofització
- La diferència està en que les explotacions ecològiques requereixen un 42% més de terreny; en que s'obté un 29% menys de llet a l'any i en que el consumen de concentrats en la ració és menor.
- Un aspecte positiu és que aquestes granges ecològiques afavoreixen la fixació de la població rural i que solen estar en zones desfavorables.

2011. Any Mundial de la Veterinària

La Facultat de Veterinària de l'UAB i l'Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya van organitzar, el passat dia 27 de maig de 2011, una Taula Rodona com acte commemoratiu coincident amb els 250 Aniversari de la fundació de l'Escola Nacional Veterinària de Lyon i l'Any de la Veterinària.

Taula Rodona sobre El futur de la ramaderia a Catalunya

Reptes, estratègies i oportunitats

Moderador

M.I. D. Pere Costa Batllori

*Acadèmic de l'ACVC.
Catedràtic emèrit de la UPC*

Ponentes

Sr. Pep Font

*Consultor Veterinari (SIP Gestión
Económica para Empresas Ganaderas)*

Sr. Francesc Reguant,

Cap del Gabinet d'estudis i prospectiva agrària i alimentària (DAR)

Sra. Margarita Arboix

*Directora General de Recursos
Agrícoles y Ganaderos (MARM)*

L'acte va tenir lloc a la Sala d'Actes de la Facultat de Veterinària, amb gran assistència de professionals veterinaris, estudiants, professorat i empresaris.

Va presentar l'acte la Degana, **Reyes Pla Soler** que va exposar la seva satisfacció per la realització de l'acte i va mostrar el seu agraïment a tots els que l'havien fet possible.

La Taula Rodona es va iniciar amb unes paraules del Moderador, **Pere Costa Batllori** que va ressaltar la oportunitat de l'acte per tal de trobar solucions al futur de la ramaderia, avui amb forts problemes, com a conseqüència de la crisi financera actual i del enorme increment dels preus de les matèries primeres per la fabricació de pinsos, referint-se a les últimes publicacions sobre el tema de Francesc Reguant i de Josep Llupia, President de l'Acadèmia i recordant, també, que aquest no era l'únic perill cara el futur ja que caldrà entrar de ple en un mercat globalitzat en el que la ramaderia catalana té uns problemes i uns costos de producció superiors als d'altres països (Mercosur, Països del Est i asiàtics), com a conseqüència de les normatives de la UE, la reducció de les ajudes de la PAC, el valor de la ma d'obra, les pressions de les cadenes de distribució d'aliments sobre els preus de producció, la dificultat de controlar la qualitat dels productes importats, la falta de connexió ferroviària amb Europa i les dificultats del comerç a través dels ports catalans en relació amb els del nord d'Europa.

A continuació es va obrir la Taula Rodona amb la intervenció de:

Pep Font. Consultor Veterinari (Gestión Económica para Empresas Ganaderas. SIP) amb el tema "Futur de la ramaderia porcina a Catalunya".

La seva exposició es va repartir entre l'estudi de la situació econòmica actual, possibles actuacions a nivell individual i possibles actuacions a nivell col·lectiu.

La situació actual va quedar definida clarament per la evolució del cost de producció exposada en el gràfic adjunt, relacionant-lo amb el cost del quilo de pinso ja que la alimentació que ha passat de representar el 65% del cost total en el primer semestre de 2010 al 70% del mateix. També es va referir y a la problemàtica generada per el preu de venda del producte i el marge de benefici, que queda prou clar en un altre gràfic que no necessitar cap comentari.

Davant d'aquesta situació va exposar una serie de recomanacions per actuar a nivell individual referint-se als punts clau d'eficiència:

a) Màxim rigor en el cost de l'alimentació:

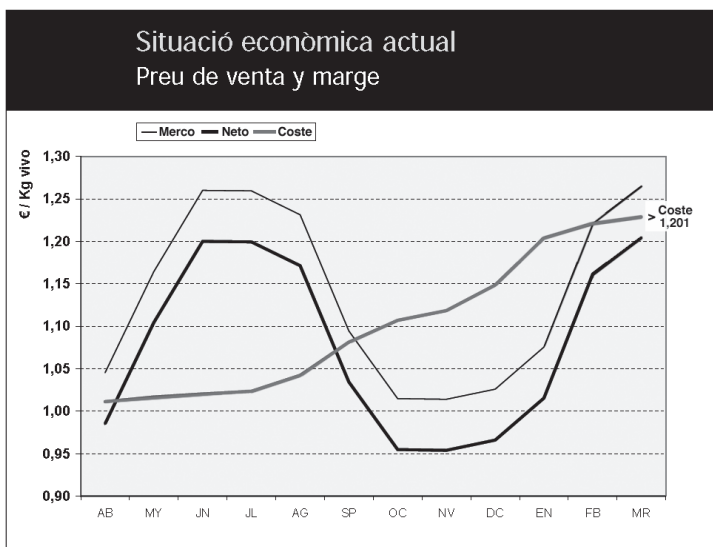
Preparació de pinsos de primeres edats ben elaborats i amb excel·lent qualitat nutritiva.

Correcta mòlta de les matèries primes.

Bona granulació.

b) Aconseguir una estructura competitiva.

Dimensionant bé les instal·lacions ja que l'adaptació de les explotacions al benestar en una oportunitat per a reestructurar els sistemes de producció obsolets i poder incrementar la competitivitat.

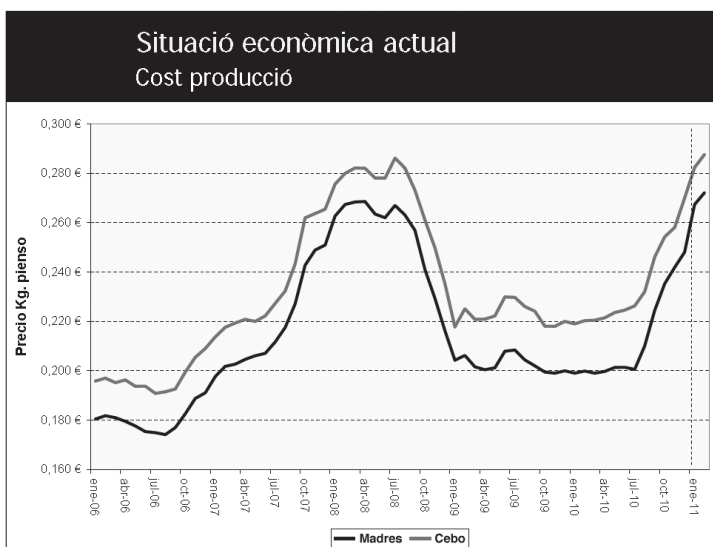
Optimitzant el cost de la plaça productiva i dintre d'aquest objectiu va ressaltar la importància de la producció de garrins per truja i any.

Aconseguint l'equilibri entre despesa i productivitat.

- c) Seguretat en el procés productiu, planificant la reproducció, fent una bona prevenció sanitària i millorant al màxim el maneig de les truges i la qualitat del garrí al deslletat.
- d) Aconseguir una comercialització ben resolta.

Cal ser més eficients i per aconseguir-ho cal tenir una gran inquietud per estar al dia, tenir una mentalitat oberta, tenir interès per compartir informació, fer una bona autocrítica constructiva, ser perfeccionistes i cuidar els detalls, disposar de informació fiable abans d'actuar, mantenir una gran capacitat de treball i no reparar en els esforços a fer.

En quant a la actuació a nivell col·lectiu va fer unes reflexions sobre el fet de que cal actuar sobre el gran des-

Magnituds Sector Agrari

PRODUCCIÓ VEGETAL

CONCEPTE	IMPORT
Cereals	4.674,4
Plantes industrials	856,1
Plantes de farratge	714,1
Hortalisses	7.438,3
Patates	551,5
Fruïtes	7.209,7
Vi i most	1.120,0
Altres	642,9
Total	25.175,7

PRODUCCIÓ ANIMAL

CONCEPTE	IMPORT
Boví	2.361,7
Porcí	7.079,6
Equí	75,3
Oví - Caprí	1.160,0
Aus	1.703,6
Llet	3.011,8
Ous	1.030,6
Altres	334,9
Total	14.757,5

CONSUMS

CONCEPTE	IMPORT
Llavors i plantes	1.049,1
Energia i lubricants	211,8
Fertilitzants	1.649,4
Productes fitosanitaris	762,5
Despeses Veterinàries	576,3
Pinsos	9.603,3
Manteniment de materials	1.424,7
Manteniment d'edificis	476,9
Serveis agrícoles	600,0
Intermediació financera	373,7
Altres bens i serveis	1.225,5
Total	18.043,2

SUBVENCIONS

CONCEPTE	IMPORT
Subvencions	5.991,9
Total	5.991,9

Import en milions d'Euros. Dades corresponents a l'any 2008. Font: Mercats Estadística 2008. Fundació CESFAC

equilibri entre la producció de matèries primes per pinsos i la de porcí.

Va exposar com a problemes bàsics el fet de que necessitem importar molt i això es fa de forma atomitzada a grans operadors globals i que pràcticament només utilitzem el camió que es un medi de transport car i que cal substituir per una bona xarxa ferroviària.

Per altra part el sector no disposa d'un sistema objectiu per valorar el porc i la concentració de la distribució impedeix traslladar el sobre cost del pinso al consumidor.

Va finalitzar ressaltant el gran camí queda per fer tant des de el punt de vista del treball a nivell individual com en el de la organització a nivell col·lectiu per millorar l'aprovisionament de matèries primes per pinsos i per aconseguir un preu de venda just del porc.

La següent intervenció va ser la de **Josep Fernández**, Director del Sector Agrari de "la

Caixa" que es va referir a "El futur de la ramaderia a Catalunya".

La seva aportació s'inicia concretant les magnituds del sector agrari català que es reprodueixen en aquest resum i que donen una idea molt real de la valoració de la ramaderia a Catalunya.

La seva exposició va continuar amb unes idees clares i pràctiques sobre els productes de finançament dels que pot fer ús el ramader segons les seves circumstàncies, referint-se al Factoring, Agrobrestreta, Rènting, Conveni BEI i Línies ICO 2011 que sens dubte són de gran interès.

Després de la exposició general va passar a la aplicació de les mesures de recolzament existents per els sectors ramaders i concretament es va referir a:

- Finançament d'aval de SAECA per a nous préstecs concedits al sector ramader.

Exportació de productes de la carn a Espanya

PRODUCTE	VOLUM (TONES)	INCREMENT 2009-2010	VALOR (M. DE €)	INCREMENT 2009-2010
Vacu	115.245	9,50%	353	5,30%
Porcí	879.828	-0,30%	1.752	5,10%
Oví - Caprí	27.244	49,50%	107	59,70%
Aus	126.534	43,90%	170	39,30%
Pernil	23.893	7,20%	200	8,10%
Embotits	109.870	40,80%	344	11,70%
Altres Productes	269.836		293	
Total	1.552.450	5,10%	3.219	8,50%

Principals xifres del sector

Producció del Sector Lacti	3.000 MM de €
Total explotacions ramaderes	24.000
Valor de la producció transformada	7.000 MM de €
Empreses primeres compradors de llet	397

- Línia de credits de les Línees ICO 20121 pel sector ramader.

Concessió de moratòria de 2 anys en el pagament dels crèdits concedits segons al definit als reials decrets 613/2001 i 294/1996, que va descriure amb tot detall amb exposició dels possibles beneficiaris, i de las seves característiques.

Va finalitzar la seva presentació referint-se concretament als contractes homologats del sector lacti exposant les principals xifres del sector, actualitzant els canvis legislatius sobre contractes en el sector, el paper de les organitzacions de productors i el paper de les organitzacions interprofessionals.

Una valuosa posta al dia de un problema complex i difícil.

En tercer lloc va intervenir **Francesc Reguant**, cap del Gabinet d'estudis i prospectiva agrària i alimentària (DAR) sobre "*Volatilitat. Causes i alternatives*"

La seva exposició va ser un magnífic resum de les possibles causes de la volatilitat, dels riscos que acompanyen a la mateixa i de les alternatives que s'escauen en cada cas.

Els gràfics presentats per el Sr. Reguant son eficientment aclaridors i qualsevol comentari al respecte o be seria innecessari o be podria donar lloc a interpretacions no correctes.

1 - PROBLEMA: VOLATILITAT DE PREUS		
CAUSES	RISC	ALTERNATIVES
Oferta erràtica amb demanda inelàstica Mercats desregulats	Incertesa Estrangulament conjuntural Pèrdua de teixit productiu	Transparència: Observatoris <ul style="list-style-type: none"> Control d'oferta: <ul style="list-style-type: none"> Quotes, etc Emmagatzematge regulador Ajuda alimentària Estabilitzadors de preus <ul style="list-style-type: none"> Impuls a relacions contractuals dilatades en el temps Mercats de futurs (!) Amortidors d'impacte: <ul style="list-style-type: none"> Crèdits pont Estabilitzadors de renda <ul style="list-style-type: none"> Xarxes de seguretat Assegurances Ajuts

2 - PROBLEMA: PREUS I COSTOS DESACOBLATS
3- PROBLEMA: MARGES ASSIMÈTRICS A LA CADENA

VOLATILITAT		
CAUSES	RISC	ALTERNATIVES
Sobreoferta Mercats asimètrics Mercats opacs Cadenes ineficients	Crisi sectorial	<ul style="list-style-type: none"> Transparència mercats. Observatoris Fluïdesa i eficiència de la cadena Escurçament cadena Reestructuració cadena. Integració productors Interprofessionals Codi de bones pràctiques Negociació per marge en contractes dilatats en el temps. Referència a indicadors objectius Informació al consumidor Exigència legalitat contra abús posició dominant

4 - PROBLEMA: COSTOS ALTS SOSTINGUTS		
CAUSES	RISC	ALTERNATIVES
Desajust estructural oferta-demanda: <ul style="list-style-type: none"> Nova demanda Més població Més desenvolupament Agrocarburs 	Crisi social i política	<ul style="list-style-type: none"> Potenciar oferta Més autoproveïment Més regadiu Regulació mercats especulatiu (futurs)

Conseqüentment es prefereix oferir als lectors les gràfiques, que exposen magníficament el tema i acabar aquest resum amb el propi resum de la presentació del Sr. Reguant que es la següent: Estem situats en un escenari complex però disposem d'eines i recorreguts en el camí de les solucions

Va tancar la taula rodona la intervenció de **Margarita Arboix**, Directora General de Recursos Agrícoles y Ganaderos (MARM) sobre "*Mesures de recolzament per els sectors ramaders*"

Un primer apartat de la intervenció es va dedicar al estudi de:

- a) Debilitats generals dels sectors ramaders i concretament a la falta de rendibilitat i descapitalització, a la volatilitat de las matèries primes per la fabricació de pinsos, la situació de desavantatge dels productors al llarg de la cadena de valor i a la minva de competitivitat front a las produccions de tercers països degut a les exigències de la U.E.

- b) Falta de rendibilitat de les explotacions ramaderes y ajudes nacionals: foment de races ramaderes autòctones en règims intensius, foment de agrupacions de ramaders, foment de produccions de productes agroalimentaris de qualitat d'origen animal i foment a la exportació.
- c) Volatilitat de les matèries primeres i mides a prendre: impediments aranzelaris, intervenció, programes d'ajuda, acords en el marc del G20, política comunitària sobre OGMs i us de farines en alimentació animal
- d) Millora del funcionament de la cadena alimentaria, reforçant la responsabilitat dels operadors de la cadena, garantint i afavorint les organitzacions de productors, amb reforçament del paper de les organitzacions interprofessionals, foment de unes relacions sostenibles entre els diferents agents de la cadena, augment de la transparència dins la cadena i foment de la integració del mercat interior d'aliments
- e) Reducció de competitivitat front a produccions de tercers països buscant marcs d'acords comercials internacionals equilibrats, garantint la capacitat productiva, tenir un marc normatiu que garanteixi la competitivitat, i acords comercials amb Mercosur, Marroc, USA amb reciprocitat en qüestions ambientals i de benestar animal.
- sanejament, retirada de cadàvers, alimentació d'especies silvestres i zones de protecció per a la alimentació d'especies necròfagues d'interès comunitari.
- Anticipis de pagaments directes de la PAC en vaques
- Mides relacionades amb la comercialització com contractes i organitzacions de productors en el sector lacti, etiquetat de productes ramaders, promoció, accions sobre la transparència, equilibri i millora de la posició del productor en la cadena de valor.
- Mides de caràcter financer: Noves línees de préstecs a ramaders amb l'aval de SAECA, manteniment de la possibilitat de carència en els crèdits de plans de millora i modernització d'explotacions i incorporació de joves agricultors. Impuis a les línees d'inversió de ICO
- Conveni de Col·laboració ICO-MARM per a impulsar la concessió de crèdits de les línees ICO 2011 de inversió per el sector ramader
- Va finalitzar donant les dades ICO del primer trimestre de 2011 amb un total de 6.814 beneficiaris i 551 milions d'euros i amb un resum de línees fiscals com reducció del índex corrector per el que es redueixen les bases imposables fiscals, reduccions conjunturals en els mòduls als sectors mes afectats per la crisi, elevació del 2% al 5% de la reducció lineal en el rendiment net, deducció per despeses de difícil justificació fins al 210% i agilització de la devolució del IVA.

La segona part de la exposició es va referir a les línees de ajuda

Mides sectorials ja existents per ramaderia bovina, ovina i cabruna (qualitat i vulnerabilitat) i proposta de nova ajuda per compensar les desavantatges del caprí de llet en zones econòmicament vulnerables.

Reducció dels costos d'explotació relacionades amb mides preventives de sanitat animals, o sigui pal·liar costos de control de llengua blava, tuberculosi, campanyes de

El col·loqui va ser ampli, amb moltes intervencions i interessants aportacions de suggeriments i actuacions, obrint-se la possibilitat donat el seu el interès de constituir una 2ª Taula Rodona amb ampliació de la problemàtica ja iniciada per tal de donar lloc a altres ponents d'exposar i els seus coneixements i opinions i aconseguir un conjunt d'idees de tots els sectors que formen part de la ramaderia catalana sobre el seu futur donat que la seva producció constitueix una bona participació en el nostre PIB nacional.

Nota important: El lector que vulgui accedir a la documentació total aportada per els ponents pot trobar-la a Google, cercant "taula rodona facultat veterinaria"

Materias primas para la nutrición animal en el marco de la globalización económica

M.I. Dr. Josep Lluprà i Mas

President de l'Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya

Esta comunicación pretende mostrar la evolución de los precios de las materias primas más utilizadas en la alimentación animal. En segundo lugar se compara la producción y el consumo de los Países más relevantes en este tema. Finalmente se mencionan las causas de las subidas de precios y se enuncian algunos datos que advierten y pueden mitigar las consecuencias que esto tiene para la economía mundial.

La Organización de las Naciones Unidas para la Agricultura y la Alimentación FAO ya advirtió en el año 2008 sobre cuáles podrían ser los efectos del cambio climático y la derivación de los alimentos para producir biocombustibles. Una de las primeras consecuencias fue el aumento de los precios de los alimentos y esto provocó privaciones a los colectivos sociales con rentas per cápita más bajas. Este año 2011 la FAO también ha advertido sobre otro record del precio de los alimentos básicos con la consecuente repercusión sobre la alimentación humana.

En el sector agropecuario el precio de los cereales y de las oleaginosas, materias primas básicas para la alimentación animal, han experimentado una subida espectacular. Estos incrementos están provocando un encarecimiento de los piensos compuestos y por tanto un aumento de los productos cárnicos, lácteos y los alimentos en general. Las primeras consecuencias las sufre el sector ganadero y las industrias afines pero lamentablemente tiene un efecto dramático sobre las personas que viven en países en desarrollo y los miembros más desfavorecidos de la sociedad. Si hoy en día hay 800 millones de seres humanos, que padecen hambre crónica, esta cifra seguirá aumentando si no se adoptan medidas estabilizadoras.

En la figura 1 se muestran los precios del maíz, trigo y cebada (cereales) y de la soja (leguminosa-oleaginosa) en los últimos treinta años. Durante las dos primeras décadas de este periodo los precios mostraron una pendiente mesurada y regular. Fue en el 2008 en que los precios sufrieron un incremento desmesurado, que se confirmó en el bienio 2010-2011 en que en algunos casos se dobló el precio por tonelada.

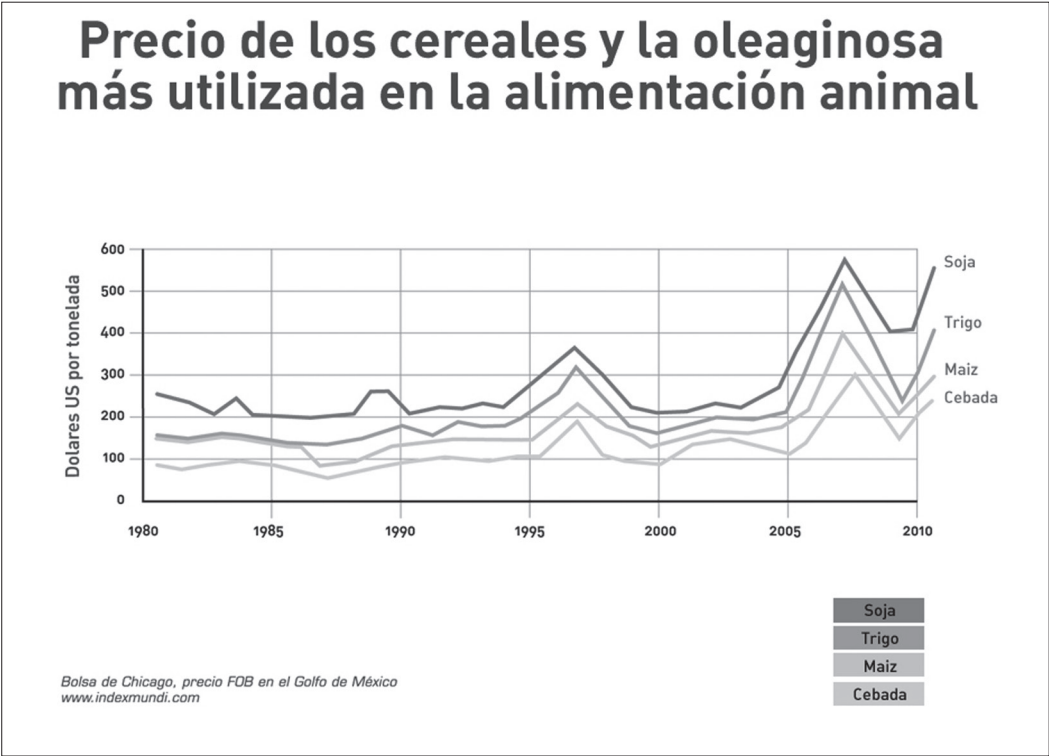

figura 1

Los cereales representan un 55-65% de la composición de los piensos que se utilizan para la alimentación animal y las oleaginosas un 17-22% (ver fig.2). Como siempre, pero ahora con mayor exigencia, se habrá de buscar nuevos insumos para la formulación de los piensos. Los cereales y las oleaginosas deberán reducir su presencia a cambio de incrementar otros componentes como las tortas proteicas, salvados, harinas forrajeras. Los precios descartan a unos y hacen más atractivos a otros.

figura 2

figura 3

En España se consumen anualmente unos 30.6 millones de toneladas de cereal, de los cuales se destinan 23 a la alimentación animal, 4.3 a la humana, 2.2 a usos industriales y el resto poco más de un millón de toneladas a semillas y otras utilidades. España es uno de los grandes fabricantes de piensos, su producción se aproxima al 15% del total europeo UE-27. La mayor parte del pienso se destina a la ganadería intensiva: porcino 33%, avicultura 32% y rumiantes 27%.

Las oscilaciones en la producción mundial anual de cereales están muy ligadas a la climatología, pero tomando la media de los diez últimos años en el caso del maíz la producción ha aumentado un 3% anual, la de trigo 1% y la de cebada se ha mantenido estancada. En el caso de la soja el aumento anual es de un 3.5%. En la figura 3 se expone la producción mundial de los principales cereales y leguminosas utilizados para la fabricación de pienso. Se adjuntan los rendimientos de dichos cultivos por hectárea. Los rendimientos por hectárea son aproximados, ya que hay amplias zonas de Francia y Estados Unidos que tienen rendimientos del maíz algo superiores a 8000 kg/hectárea.

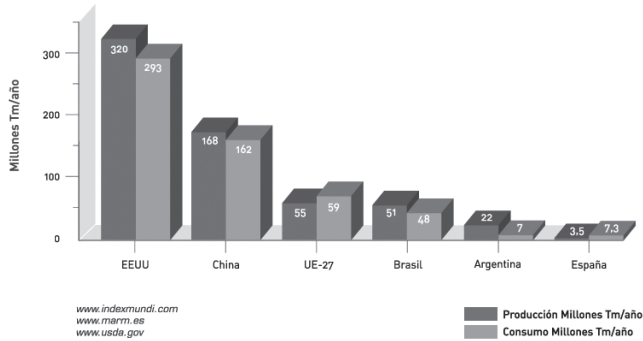
Se podrían poner otros ejemplos de excelentes rendimientos cuando concurren una climatología, un suelo y una genética óptimos. El número de países que han aceptado, en mayor o menor grado, los cultivos transgénicos ya son 29 y entre ellos los más productivos. China autorizó en el año 2009 el cultivo transgénico del arroz y del maíz.

En las figuras 4 a 7 se han comparado los mayores productores y consumidores de las materias primas que son: Estados Unidos, China, Unión Europea (UE-27), Brasil y Argentina. Incluimos España para tener una referencia comparativa de cuál es nuestra situación en el mercado global. La obtención de estos datos se anota en cada figura, principalmente se obtuvieron de *www.indexmundi.com* y reflejan las producciones actualizadas del año 2010.

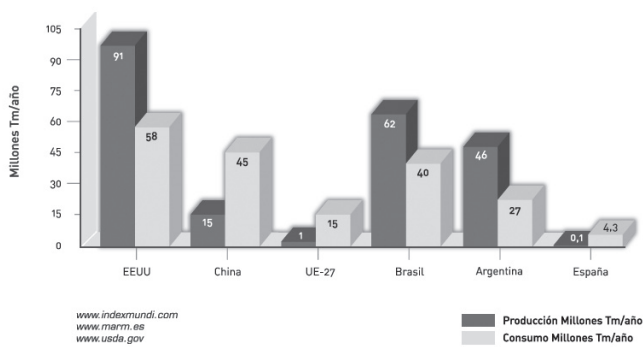
Estados Unidos es el principal productor de maíz y de soja y tiene excedentes en trigo. Además los Estados Unidos a través de la bolsa de Chicago, imponen los precios del mercado global. La República Popular China muestra un equilibrio entre producción y consumo excepto en

Producción y consumo de cereales. Comparación entre diferentes países

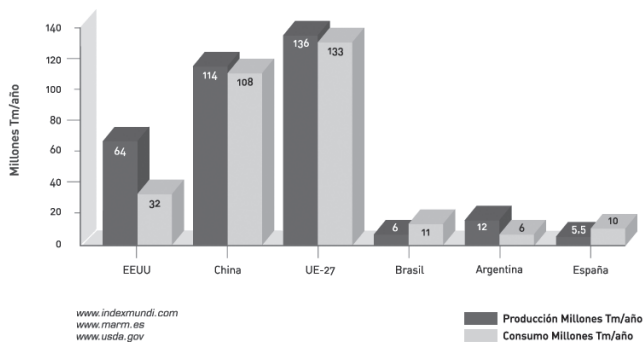
Maíz

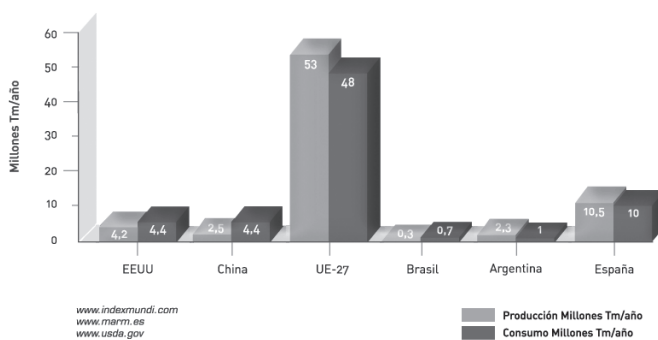
Soja

Trigo

Cebada

soja que es deficitaria. La demanda creciente de China unido al volumen de su población produce la desestabilización de todo el mercado. La UE-27 mantiene resultados positivos con los cereales pero debe de importar soja para equilibrar su demanda. Brasil y Argentina son netos productores tanto de maíz como de soja y por tanto exportadores de estas materias primas. España es deficitaria en maíz, trigo y soja

La creciente utilización de alimentos básicos como el maíz para la obtención de bioetanol queda reflejada en la figura 8, para el caso de Estados Unidos. Los biocombustibles se convierten así en competidores de la producción de alimentos.

La producción de bioetanol proviene principalmente del maíz, caña de azúcar y del trigo. Los principales productores son los Estados Unidos y Brasil (figura 9). El biodiesel proviene principalmente del aceite de palma, soja, colza y girasol. La producción europea sobresa un poco sobre las producciones de Brasil, Argentina y Estados Unidos (figura 10).

La creciente demanda mundial de alimentos y de energía hace que la producción de energía se convierta en competidora de la producción de alimentos. El desvío de las materias primas alimenticias para obtener biocombustibles obedece al aumento del precio del petróleo.

figura 4 - 7

El Fondo Monetario Internacional FMI calculó que los biocombustibles bioetanol y biodiesel fueron responsables entre un 20-30% del aumento del precio de los alimentos en 2008.

Comparando los precios de los combustibles antes de los impuestos se obtienen los valores siguientes: gasolina sin plomo en España 0.51€/l, biodiesel en EEUU 0.6 €/l bioetanol en Brasil 0.41 €/l, que demuestran que los precios de los biocombustibles ya son competitivos. Lo que no es posible es sustituir el petróleo por los biocombustibles. El consumo de petróleo en EEUU es de 21 millones de barriles/día, en Europa 19 millones de barriles/día y el total mundial es de 84 millones de barriles diarios. Estas magnitudes son imposibles de sustituir por los biocombustibles.

Cada país intenta solventar de la mejor manera esta nueva situación mundial. Brasil en la primera crisis del petróleo el famoso Peak Oil de los EEUU en 1971 (Marion King Hubbert lo anunció quince años antes) modificó los motores de sus vehículos para poder consumir bioetanol. La empresa Neste Oil de Finlandia inauguró en noviembre de 2010 la mayor compañía del mundo para la obtención de aceite de palma en Singapur (800.000 Tm/año). En el año 2010 el Presidente Obama de los Estados Unidos permitió, con algunas reservas, la búsqueda de petróleo en Alaska (25 años vetada por el Congreso). Lo que todo el mundo ya sabe es que nuestro modelo

Producción mundial de etanol y Principales países productores		
País	Producción anual millones de litros	Producto base
EEUU	40.635 l	Maiz
Brasil	27.460 l	Caña de azucar
UE-27	3.931 l	Maiz / Caña de azucar
China	2.099 l	Maiz / Trigo

Global Ethanol Production 2010

figura 9

Biodiesel y principales países productores	
País	Millones Tm / año
Alemania	2.8
Francia	2.3
Brasil	2.0
Argentina	1.9
EEUU	1.9

European Union Energy 2010

Productos base: Palma, soja, colza, girasol

figura 10

económico basado en el consumo creciente y la energía barata ya no es posible.

La AIE - Agencia Internacional de la Energía - consideró que el peak Oil mundial fue en el año 2006. La asociación para el estudio del peak oil y el gas ASPO (nuestra empresa petrolera Repsol-YPF le da crédito) considera que el peak oil fue en el año 2010. Otras opiniones, no parecen muy acertadas, consideran que tenemos petróleo *sine die*, y que ya se verá.

La buena gestión de los recursos alimenticios y energéticos es crítica para el futuro de la humanidad y los veterinarios tienen un papel importante en ello. De momento no se dispone de una alternativa energética barata al petróleo que goce de amplio consenso social. Se debe evitar el derroche energético y promover una gestión racional y más equitativa de los recursos alimentarios. Además hay que tener presente que el planeta no puede aguantar un crecimiento indefinido de la población mundial.

Memòria

Activitats de l'Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya

CURS 2009-2010

En el curs 2009-2010 l'ACVC s'ha celebrat el seu 50è aniversari i ha representat la Vice-Presidència del Consell Interacadèmic de Catalunya. Dos fets importants que han marcat l'activitat d'aquest curs que pasem a detallar.

SESSIONS DE L'ACADÈMIA

- 17 novembre 2009

Acte solemne d'obertura del curs acadèmic 2009-2010 e Inauguració de la Vice-presidència del Consell Interacadèmic. L'Acte va tenir lloc en el Saló de Cent de l'Ajuntament de la Ciutat, presidits per la representant de l'alcalde i la Consellera de Justícia. Honorable Sra. Montserrat Tura. En el decurs de l'Acte l'Acadèmic Numerari Molt il·lustre Dr. Josep Tarragó va impartir la conferència sobre el tema: *"Els veterinaris com a garants dels aliments i de les zoonosi"*

L'Acte al que varen assistir bona part dels Presidents de les Acadèmies catalanes i es va cloure amb un recital líric.

- 19 Maig 2010

Taula rodona Antioxidants: tipus i valoració biològica. Enmarcada en el Cicle de Conferències sobre el tema *"L'oxidació i la seva repercussió en la gènesi de malalties degeneratives de l'organisme"* organitzades conjuntmanet per la Secció II de la RACF, l'ACCA, la RAMC i l'ACVC el Dr. Puchal va presentar i coordinar la taula rodona en la que les Dras. Silvia Peris i Ana Cristina Barroeta varen aportar la seva experiència sobre el temes: *"Importància biològica dels additius antioxidants en nutrició animal"* i *"Millora nutricional (antioxidants i àcids greixos) dels ous i carn de pollastre mitjançant l'alimentació animal"* respectivament.

- 2 Setembre 2010

Celebració 50 anys de l'ACV i cloenda de la Vice-Presidència del Consell Interacadèmic.

Va tenir lloc en el MNAC sota la Presidència de la Honorable Sra. Montserrat Tura. El Dr. Josep Llupia President de la ACVC i el Dr. Puchal President d'Honor, van abordar en les seves conferències els temes *"Alimentació, produccions ramaderes, preus i mercats"* i *"Els inicis i la importància de les Ciències Veterinàries en l'albada de l'història"* respectivament.

Després d'un parlament de la Sra. Consellera, l'Acta va continuar amb un sopar i amb l'entrega del exemplar del Llibre commemoratiu dels 50 anys de l'ACVC.

- 19 Octubre 2010

Tema: Sessió Interacadèmica sobre *“La revolució de la microbiologia i la medicina del laboratori a les darreries del segle XIX sota una perspectiva humanística”* organitzada conjuntament per la Secció II de la RAFC, la RAMC i l'ACVC. Va ser presentada i coordinada per la Dra. Calvo, destaquen la celebració dels 125 anys de la primera vacunació anticolèrica aplicada per Jaume Ferrán, Intervingueren en la Taula rodona el Sr. Jaume Ferrán i Rico, net del Dr. Ferran i el Dr. Eusebi Chiner.

REUNIONS ACADÈMIQUES

- Junta de Govern, el 18 de gener de 2010
- Assemblea General Ordinària, el 18 de febrer de 2010
- Junta de Govern 11 marzo
- Junta de Govern 20 mayo
- Junta de Govern, el 21 de juliol de 2010
- Junta de Govern, el 27 de setembre de 2010
- Junta de Govern 5 d'octubre

ACORDS

Nomenament d'Acadèmic Corresponent a favor del Dr. Gonzalo Giner en l'Assemblea general ordinària celebrada el dia 18 de febrer de 2010.
Aprovació dels Actes relatius a la Vice-presidència del Consell Interacadèmic de Catalunya.

Aprovació dels Actes commemoratius dels 50 anys de la Acadèmia
Preparació convocatòria eleccions nova Junta.

ACTIVITATS ACADÈMIQUES

Reunions del Consell Interacadèmic amb els Presidents de les Acadèmies de Catalunya, els dies 20 de maig i 3 de juny de 2010.

21 i 22 d'Octubre 2010

Participació del Sr. President i de la Secretària General en 1er. Foro Xacobeo de Academias Iberoamericanas. Santiago de Compostela.

PARTICIPACIO DE L'ACADÈMIA EN ACTIVITATS CULTURALS I INSTITUCIONALS

Assistència del Sr. President i de la Sra. Secretària general a sessions científiques de les Reials Acadèmies de Catalunya i Madrid

Assistència a l'inici de curs del Consell Interacadèmic de Catalunya responsabilitat aquest curs de l'Acadèmia de Bones Lletres.

Memòria

Activitats de l'Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya

CURS 2010-2011

SESSIONS DE L'ACADÈMIA

- 19 novembre 2010

Acte solemne d'obertura del curs acadèmic 2010-2011. En el decurs de l'Acte el Dr. Gonzalo Giner va impartir la conferència sobre el tema: *"El caballo español en el Renacimiento: Bailando con nobles"*. El Dr. Giner va esser presentat pel Dr. Jaume Camps i va rebre el Diploma que l'acredita com a Acadèmic Corresponent de l'ACVC

- 27 Maig 2011

Taula Rodona. Acte commemoratiu del 250è aniversari de la primera escola de veterinària al món.

Organitzada conjuntament per l'ACVC i la Facultat de Veterinària de la UAB.

"El futur de la ramaderia a Catalunya. Reptes, estratègies i oportunitats"

Ponents: Pep Font, Francesc Reguant i Margarida Arboix

Moderador: Dr. Pere Costa Batllori

- 18 Juny 2011

Excursió científica l'Alt Empurdà. Visita a la primera Granja de búfales de Catalunya

- 18 Octubre

Participació amb l'Acte de Cloenda de l'Any de La Veterinària. Saló de Sant Jordi.

Conferenciant : Dr. Federico Mayor Zaragoza

- 3 de novembre

Sessió extraordinària *in memoriam* del Acadèmic Lluís Monreal.

Els doctors M. Pumarola i E. Cunilleras varen glossar la figura del Molt Illustre Acadèmic darrerament traspassat.

REUNIONS ACADÈMIQUES

- Assemblea General Ordinària, *el 16 de desembre de 2010*

- Junta de Govern, *el 27 de gener de 2011*

- Assemblea General Ordinària, *el 17 de febrer de 2011*

- Junta de Govern, *el 13 d'abril de 2011*

- Junta de Govern, *el 6 de juliol de 2011*

- Junta de Govern, *el 6 de setembre de 2011*

- Assemblea General, *el dia 29 de setembre de 2011*

ACORDS

- Nomenaments d'Acadèmics Corresponents estrangers a favor dels doctors Eduardo Téllez Reyes, Francisco Trigo Tavera (Mèxic) y Va-

dim V. Ermakov (Rusia) en l'Assemblea General Ordinària celebrada el dia 29 de setembre de 2011.

- Felicitar al Dr. Francesc Puchal, President d'Honor per haver-li estat concedida La Creu de Sant Jordi.
- Fer arribar el condol de l'ACVC a la Real Academia de Ciencias Veterinarias de España, pel traspàs del seu Presidente Dr. Carlos Luis de Cuenca.
- Participar en els actes Commemoratius del 250è aniversari de la primera escola de veterinària al món.
- Firma de conveni amb la UAB pel que fa referència amb el FONS BIBLIOGRÀFIC DEL Dr. Jaume Roca i Torras, que restarà dipositat a la Biblioteca de la Facultat de Veterinària.

ACTIVITATS ACADÈMIQUES

- 9 i 12 Maig 2011

Participació del Sr. President i de la secretaria general en l'Encuentro Científico de la Asociación Iberoamericana de Academias de Ciencias Veterinarias en la RACV de España.

PARTICIPACIO DE L'ACADÈMIA EN ACTIVITATS CULTURALS I INSTITUCIONALS

Assistència del Sr. President i de la Sra. Secretària General a sessions científiques de les Reials Acadèmies de Catalunya i Madrid.

Assistència a la inauguració de la nova seu del Consell General de Col·legis Veterinaris de Catalunya.

Assistència a l'inici de curs del Consell Interacadèmic de Catalunya responsabilitat aquest curs de la Reial Acadèmia de Acadèmia de Ciències i Arts.

Assistència i participació del Sr. President en les *Sextas Jornadas sobre la política Agraria* (Talavera de la Reina).

Assistència a l'acte del 250è aniversari de la primera Escola de Veterinària al món. Palau de la Generalitat.

DISTINCIONS I NOMENAMENTS

El Dr. Puchal va rebre la **Creu de Sant Jordi** com a reconeixement per la seva tasca a favor de la veterinària catalana.

El Sr. Jaume Camps ha estat nomenat **President de l'Associació Catalana d'Història de la Veterinària**.

Barcelona, 30 d'octubre de 2011

Prof. Dra. M. Angels Calvo Torras

Secretària de l'Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya

Sessiò Extraòrdinaria *in memoriam* del Acadèmic Dr. Lluís Monreal i Bosch

*Els doctors M. Pumarola i E. Cunilleras varen glossar la figura del
Molt Il.lustre Acadèmic darrerament traspasat.*

A LA MEMÒRIA DE LLUÍS MONREAL I BOSCH

Bona tarda a tothom...

Abans de començar, vull agrair a l'ACVC l'honor que m'atorga en poder participar en aquest acte. Quan l'ACVC em va demanar que parlés avui d'en Lluís Monreal vaig pensar que jo no era la persona més adequada. Jo a nen Lluís el vaig conèixer més de prop arrel de la seva incorporació al nostre equip de deganat, el 1999, i, posteriorment, ja de forma més personal, en esdevenir la parella i, més tard, el marit de la Sònia Añor, amb qui m'uneix una estreta relació d'amistat i de treball des de la seva tesi doctoral fins a l'actualitat.

Hi ha molta altra gent que ha conegut molt millor que jo a nen Lluís i que podrien estar avui aquí recordant el seu vessant humà. Jo vull agrair expressament a alguns d'ells, en especial a la Sònia, a nen Dídac, a la Consol i a la Pilin, la germana d'en Lluís, per la informació que m'han donat per tal de poder elaborar un recordatori el més fidel possible de la figura d'en Lluís Monreal en el seu vessant més íntim i personal.

Jo us parlaré de la persona que vaig conèixer, amb qui vaig treballar des de la direcció de la facultat al llarg de 4 anys i amb qui he tingut la sort de compartir una gran quantitat d'hores de feina i d'estudis, de conxorxes i de neguits, de preocupació pel present i sobretot pel futur dels nostres estudiants, de la nostra professió... però també amb qui vaig poder compartir nombroses festes i celebracions, revetlles d'estiu a la costa, fets personals molt importants com els casaments, el meu i el segon seu, a més de moments molt significatius de les nostres vides, bons i dolents. Provaré de dibuixar-vos en els propers minuts el que gràcies a tots he pogut refer de la figura d'en Lluís.

Però abans, vull demanar-vos a tots generositat envers el meu relat i també excuses si no he sabut reflectir correctament la figura d'en Lluís.

En Lluís, va néixer el 26 d'abril del 1960 a Girona; era el quart i últim fill d'una família benestant i nombrosa, com moltes famílies de l'època.

El seu pare, en Roman Monreal Gonzalez, havia nascut a Oviedo, en el si d'una bona família, era el gran de 7 germans. Va

estudiar empresarials i la guerra civil el portà a Girona. Aquí es quedà a treballar; serà a Girona on coneixerà a la Pilar Bosch Reigt qui esdevindrà la seva dona. La Pilar era la 11ena filla d'una família, un altre cop, molt nombrosa. La família Bosch Reigt era molt coneguda i molt ben relacionada a Girona, fet important en un país de postguerra i en una ciutat provinciana com era la Girona d'aleshores.

Vull recordar aquests fets perquè la família, en un sentit molt ampli, esdevindrà per en Lluís una de les fites més importants de la seva vida. Una necessitat a gaudir i compartir, no només amb les familiars més pròxims, sinó que també amb els amics.

En Lluís va créixer en el si d'una família molt nombrosa, àmplia i oberta, que vivia molt junta, en pisos adjacents o en cases molt properes. Això facilitava les trobades i les tertúlies familiars, primer a Girona, després a Platja d'Aro o, més tard, a l'Estanyol. Reunions que esdevindran una normalitat i també una necessitat, per a recarregar bateries, com en diríem ara. Reunions amb pares, germans, oncles... i, més tard, cunyats, fills, nebots i amics. En Lluís ho practicarà sempre, com un esport més que afegirà a la seva llarga llista d'activitats lúdiques.

Les morts prematures del pare, l'any 1974 i, pocs anys més tard, de la mare, deixaran orfes al nucli dur d'aquesta família. Sent en Lluís el més petit seran els seus germans, en Roman, en Manel i en especial la Pilin, els qui assumiran els rols patern i matern per tal de mantenir viu el caliu familiar. D'aquí naixerà una relació estreta i intensa entre els germans que els durà a viure junts els moments més dolços però també els més dolorosos de la vida d'en Lluís. Ho compartiran tot, des de l'època d'estudiant, les primeres passes professionals, la seva primera dona, la Raquel, l'arribada dels dos primers fills, l'Enric i l'Ignasi, el trencament d'aquest matrimoni, la separació amb l'allunyament dels seus fills, la segona dona, la Sònia i el tercer fill, l'Adrià. I, finalment, la malaltia; aquí els tocarà jugar un paper molt dur, en especial a nen Manel com a germà i sobretot com a metge.

Diuen que en Lluís va heretar del seu pare unes grans habilitats, es veu que era un home molt sociable i especialment simpàtic amb les senyores, se les posava a totes a la butxaca (com ho farà en Lluís). També hereta

la seva racionalitat que en Lluís combinava amb un gran sentit de l'humor, a vegades prou especial. Intel·ligent i treballador com el seu pare, amb una gran força de voluntat; tenia les idees molt clares i, per això, sabia el que costaven les coses, per la qual cosa valorava molt l'esforç personal per aconseguir-les.

De la seva mare en Lluís heretarà i copiarà el seu esperit obert, la seva generositat per fer coses pels altres, per ajudar a les persones més febles quan necessitaven companyia, ajuda o tan sols tendresa, una llavor que el farà ser molt emotiu i sincer.

En Lluís va estudiar a l'escola pública i a l'Institut Jaume Vicens Vives de Girona.

L'any 1977 comença Enginyeria a la Universitat Politècnica, a Barcelona. El segon curs el farà a la Politècnica de Madrid. Va ser en aquell curs quan va morir la seva mare. Segurament aquest fet va tenir molt a veure en la decisió que va prendre en Lluís: va canviar els seus estudis i va passar de l'explotació i producció animal a l'estudi de la cura i de la medicina veterinària. L'any 1979, es matricula a la facultat de Veterinària a la Universidad Complutense de Madrid.

Els cinc anys de carrera li permetran descobrir, entre d'altres, el que serà la seva gran passió i motiu professional, el món del cavall, de la mà del seu mestre i amic, el professor Manolo Rodríguez. En Lluís es formarà com a professional, com a futur docent i com a científic de la medicina equina dins i fora de la facultat, a l'hipòdrom de la Zarzuela, i treballant amb d'altres facultatius. No vull oblidar aquí a una altra figura cabdal per en Lluís aquells anys de facultat a Madrid: María Castaño. La María, era professora d'anatomia patològica a més de la dona d'en Manolo. Ella, amb el seu afecte omplirà, en part, el buit que la llunyania de la família li provoca a nen Lluís. A més, li inculcarà la importància de la patologia per reblar el clau de la medicina animal. A partir d'aquell moment, el tàndem clínica-patologia, serà portat a la pràctica per en Lluís i transmès als seus deixebles. Permeteu-me que aquí reivindicui la meua part més professional ja que, com a patòleg, m'he sentit molt implicat amb en Lluís, treballant a la sala de necròpsies, discutint amb ell les nostres troballes i el seus diagnòstics. Un dels darrers papers que va publicar en Lluís va ser precisament un cas

d'un poltre amb una malformació cranial, un cas neurològic. Aquí també hi té a veure un altre element molt important, el servei de Neurologia i Neurocirurgia del nostre hospital, amb al Sònia i els seus residents. Fruit de tot això ha estat el poder estudiar, jo mateix com a neuropatòleg, aquell cas i aparèixer com a coautor d'aquell paper.

L'any 1985, en Lluís torna de Madrid per ocupar una plaça d'ajudant a la nova facultat de Barcelona, sota la direcció d'en Lluís Viñas. Iniciarà aquí la seva activitat docent però, sobretot, la clínica, creant el que serà el Servei de Medicina Interna Equina d'un Hospital que, aleshores, encara ni existia. Mentrestant, un cop defensada amb èxit la seva tesi doctoral, també sota la direcció d'en Lluís Viñas, guanyarà la seva plaça de professor titular l'any 1991.

Aquí ha aparegut, un altre personatge, en Lluís Viñas, mestre, director i amic, a qui en Lluís sempre va estar agraït pel seu suport i ajut en els moments durs o difícils que li va tocar viure a la facultat. Un suport que en Lluís va saber convertir en una virtut: ser el millor amic dels seus amics, el més fidel i, sobretot, el més agraït amb totes aquelles persones que l'ajudaven en el món professional.

Seguint amb les activitats de facultat, en Lluís va acceptar formar part del nostre equip de deganat quan el maig del 1998 ens vàrem presentar a les eleccions. Serà en aquesta període, fins el 2002, quan comparteixi amb en Lluís molts dels bon moments que m'han permès conèixer-lo. Una de les seves grans actuacions serà la creació dels mòduls clínics, en especial el mòdul de cavalls. Els estudiants es queixaven, deien que els feia treballar molt, massa i tot! però amb el temps reconeixeran la gran qualitat de la formació que el grup de cavalls de la facultat els ha donat. Aquesta intensitat rigorosa en la formació és la millor herència que en Lluís ens ha pogut deixar a la facultat. Un grup de medicina equina potent i reconegut arreu del món i un seguit de tesis doctorals i de diplomes d'especialitat de gran qualitat. Un grup multidisciplinari en el que tinc la sort de participar-hi des del món de la patologia. Ja en parlarà l'Eduard, a continuació, de tots els seus èxits. Ja pot estar satisfet el Monre de tot el que ha sembrat al nostre centre, les collites que en surten són abundants i de la millor qualitat.

A nen Lluís no li agradaven les hipocresies, les males formes i els mals companys, i ho posava en evidència, sense saltar-se els mínims de respecte i bones formes cap els altres. En Lluís parlava clar i directe, a vegades massa clar i massa directe. Era especialment càustic a l'hora de posar en evidència les actuacions injustes. Recordo una anècdota en aquest sentit. Una de les nostres companyes s'enfrontava a un concurs per una plaça de professor titular. La direcció del departament, aleshores únic i molt gran, no donava suport explícit a la nostra companya. Va ser en Lluís qui va denunciar públicament a la direcció del departament per la seva actitud hipòcrita cap als membres del propi departament, amb aquella manera que tenia de dir les coses, sense embuts i amb un somriure. A la fi, el concurs es va resoldre favorablement per la nostra companya. En Lluís serà, moltes vegades més, el defensor dels més indefensos, de les causes més complexes, a vegades aparentment perdudes d'entrada, amb una passió i un convenciment que el duien a aconseguir grans èxits i nous amics incondicionals. També, com sempre sol passar, es guanyava algun nou enemic.

Una altra mostra de la seva generositat me la vaig trobar jo mateix, quan em trobava en plena direcció de la tesi de la Sònia. Una tesi clínica dirigida per un patòleg. En Lluís em va solucionar una bona part de la papereta quan ens va oferir la possibilitat de portar al cavall els estudis electromiogràfics que la Sònia havia posat a punt en el gos. Gràcies al seu ajut, sorgiren papers que varen configurar la tesi de la Dra. Añor.

Parlar d'en Lluís com a docent donaria per a molts capítols. Aquí trobaríem des d'incondicionals del seu mètode, fins a detractors de la seves habilitats com a ensenyant. Era capaç de corregir una tesi doctoral a la platja, entre bany i bany, deixant al doctorand relaxat i bronzejat. Ell tenia molt clar el que volia ensenyar i cap on s'havien de dirigir les actuacions clíniques; però utilitzava un estil molt personal, manava, sense donar massa explicacions, de quines eren les actuacions a dur a terme... però a la fi, ell sempre tenia raó!

Un altre aspecte que recordareu tots d'en Lluís, era la seva dèria, casi obsessiva per l'esport. A l'estiu el mar, i la vela... a l'hivern la muntanya i l'esquí. Però durant tot l'any aprofitava qualsevol moment per practicar

exercici: atletisme, cursa a peu o amb bicicleta. Recordo ara un dia d'estiu, estàvem de vacances a casa d'uns amics, a Sta. Cristina d'Aro, era matí, aviat, i tots dormíem... de sobte sentim que algú truca a la porta. Obrim neguitosos i ens trobem al Monre, vestit d'esport, suat i somrient... venia corrent des de Platja d'Aro i al passar pel poble havia decidit pujar a la urbanització per saludar-nos, prendre un got d'aigua i seguir la cursa. Aquelles visites que ens semblaven vertaderes bogeries no eren exclusives per a nosaltres. Altres companys i amics m'han relatat situacions semblants, visites sense avisar d'en Lluís fent esport, a qualsevol hora... al Turó de Sant Pau, al nostre campus, o a Cerdanyola del Vallès... En aquelles visites quasi furtives en Lluís aprofitava molts cops per fer-te alguna consulta, o passar-te informació de primera mà, o tan sols per fer-la petar una estona.

I si de dia era una persona hiperactiva, de nit es creixia i sabia fer-se imprescindible en les festes. Recordo ara les revetlles d'estiu a la costa, llargues sessions de balls i de copes sota la lluna i els estels. Ballant sense parar... xerrant sense parar, arreglant el món... o gaudint de la màgia de la nit i dels amics. Va ser en un sopar d'amics quan ens va presentar per sorpresa qui seria la seva segona parella, la nostra Sònia! No seria just parlar d'en Lluís sense recordar la quantitat de bons moments, amb amics, sopars i copes. I barrejant-hi alguns familiars creava aquella família oberta i gran que ell tan desitjava. La seva gran sensibilitat envers els altres, el feia una persona empàtica i simpàtica, una persona a qui no li agradava compartir les seves penes, però sí les alegries.

I, ja per acabar, cal també recordar el seu caràcter, tan fort, per poder entendre la seva actitud davant la seva malaltia. Ser una persona molt exigent amb si mateixa, en especial en les coses que considerava importants, el va portar a no claudicar mai. Des del moment que va ser conscient de l'abast del seu tumor ho va afrontar amb molta força i valentia, amb una enteresa exemplar i increïble. Encara recordo quan em va explicar el que li estava passant i, conscient de les limitacions que tenia, com planejava enfrontar-s'hi. No volia que la malaltia li restés temps per poder acabar la feina pendent; fins i tot, arribava a discutir amb els metges per programar les dates de les proves, dels ingres-

sos i de les altes a l'hospital... Tot per poder anar a impartir classes del màster, per acabar les tesis, per corregir papers. Perfeccionista com era, volia acabar de perfilar el correcte funcionament del Servei de Medicina Interna Equina.

I tot això sense voler donar massa malviure a ningú, preocupant-se ell pels altres. Anant tot sol a fer les sessions de químiu, a les visites al maxil·lofacial... fins i tot sense voler molestar al seu germà metge. I fent-se útil també per animar als altres malalts: a la Vall d'Hebron i a Can Ruti, li demanaven mes d'una vegada que anés a visitar malalts oncològics per explicar-los com portava ell la malaltia. I això ho feia content ja que veia que podia així ajudar als altres. Des del mateix hospital no s'oblidava de trobar roses, per sant Jordi, una d'elles sempre havia de ser blanca.... i tenir, així, també als amics de fora contents. També vull recordar el seu casament amb la Sònia i totes les bones emocions que ens va fer viure davant de tots els convidats. La seva malaltia, va coincidir amb uns anys en que nombrosos companys i companyes del nostre centre varen patir el flagel de la mort, sobtada i terrible. Aquí et trobaves en Lluís donant suport, al tanatori, al despatx, al passadís o al pàrking de la facultat. Ell, que estava ja en una fase avançada del seu procés, no defallia en animar als altres.

He intentat repassar els trets per a mi més importants i les qualitats més reconegudes d'en Lluís Monreal. Sé que m'he quedat curt però us animo a tots a mantenir-lo en el nostre record i a imitar-lo.

Quedem aquí, els seus familiars, en especial els seus fills, i els altres fills: els científics, els metges de cavalls, els professionals, els companys de feina, els amics, tots nosaltres... com a responsables de mantenir el seu llegat.

Gràcies Lluís perquè tu, quant et quedava un trosset de vida, no el vas deixar passar sense dir-nos, subtilment, que ens estimaves (Consol).

Martí Pumarola i Batlle
Barcelona, 3 de novembre de 2011

Contribuciones científicas y profesionales del Dr. Lluís Monreal

Dr. Eduard Cunilleras

Veterinario

Lluís Monreal ejerció durante 15 años como responsable del Servicio de Medicina Interna Equina. Como profesor, su tarea docente se centró dentro de la licenciatura en la asignatura troncal de Patología Médica y en la optativa de Clínica de Équidos. Además siempre mostró gran interés en llevar a cabo programas de formación continuada en Medicina Interna Equina. Fue el responsable del grupo de investigación de Medicina Interna Equina, grupo reconocido por la universidad y centrado en la realización de estudios clínicos.

Respecto a su historial académico, Lluís se licenció como veterinario en el año 1984 en la Facultad de Veterinaria de Madrid. Dos años después, inició su carrera como profesor de universidad en la facultad de veterinaria de Barcelona, donde obtuvo el título de doctor en Veterinaria en 1989. En el año 2001 obtuvo el título de diplomado por el Colegio Europeo de Medicina Interna Equina (*European College of Equine Internal Medicine*), reconocido a nivel internacional. En el año 2008 fue acreditado como Catedrático por ANECA.

Inició su formación en la clínica equina en el año 1982, mientras era estudiante, con un profesor asociado de la facultad de Madrid, hasta el año 1986. Después, en octubre de 1986 y al venir a Barcelona, trabajó como veterinario de caballos privado hasta el año 1989. Posteriormente y con motivo de la apertura del hospital equino de la UAB para las Olimpiadas de Barcelona en el año 1992, Lluís creó el servicio de Medicina Interna

Equina (MIE) donde desarrolló la mayor parte de su actividad clínica.

En su carrera como clínico, tuvo diversos complementos de formación especializada con la asistencia a unos 80 congresos específicos, 16 cursos de formación continuada en Medicina Interna Equina, distintas estancias intensivas en hospitales extranjeros para mejorar sus habilidades clínicas en urgencias equinas, neurología, gastroenterología y neonatología.

En cuanto a la actividad clínica en el Servicio de MIE, actualmente este servicio tiene una casuística de más de 300 casos referidos al año, de los cuales casi la mitad son problemas digestivos (principalmente cólicos, diarreas y pérdidas de peso), unos 60 neonatos críticos, 40 problemas respiratorios, etc. Remarcar que de esta casuística, casi todos son urgencias, de los cuales la gran mayoría va a requerir cuidados intensivos especiales, con graves complicaciones médicas o quirúrgicas, lo que supone una amplia actividad clínica, tanto diurna como nocturna, con una gran disponibilidad para atender las urgencias y supervisar las complicaciones que presentan los animales en cuidados intensivos.

Toda esta actividad clínica, amplia y especializada, que se desarrolla en el servicio de MIE, tiene la gran ventaja de repercutir directamente en dar una docencia amplia y de máxima calidad a los alumnos de veterinaria, similar a la que reciben en otras facultades europeas o americanas. Esta docencia les

acerca a la realidad profesional especializada y constituyendo una docencia real e intensiva. También permite dar una docencia de postgrado especializada, con programas de internados y residencias también equivalentes a los que se realizan en algunas facultades europeas o en todas las facultades americanas.

Como actividad clínica extrahospitalaria, Lluís fue veterinario FEI 4*, que le hacía ser responsable de comisiones de competición de máximo nivel (Concursos de salto internacionales, Campeonatos mundiales y europeos, Juegos ecuestres mundiales). Además participó como veterinario de tratamiento en competiciones internacionales de resistencia.

En cuanto al título de diplomado por el CE-MIE, decir que este colegio se creó en el año 2000 a partir del interés y presión por parte de unos 100 internistas europeos. Por ello se decidió crear una comisión de 5 expertos europeos de gran prestigio internacional y sin ningún interés posterior en el colegio que, evaluando los CVs de los candidatos y en base a (la actividad clínica, docente y de investigación) a la actividad clínica y grado de experiencia, dedicación y reconocimiento internacional en MIE, publicaciones de calidad en MIE y carga docente, seleccionaron a 10 diplomados fundadores del colegio, encargados de elaborar estatutos, reglamentos y elegir los diplomados defacto. Gracias a la actividad clínica que Lluís realizó en el hospital equino y también a su actividad clínica extrahospitalaria, junto con el reconocimiento internacional que tenía como internista de caballos, Lluís fue elegido uno de estos 10 internistas europeos diplomados fundadores.

Respecto a su historial investigador, Lluís se centró en varias líneas de investigación como son: medicina deportiva equina, trombosis y hemostasia experimental, problemas hemostáticos en caballos, fármacos que alteran la hemostasia. Además de abarcar un amplio campo de la medicina interna equina con sus estudios.

En el campo de la Medicina deportiva equina destacó su estudio relacionado con pérdidas electrolíticas en caballos en competiciones de endurance, que además le sirvió como tesis de su doctorado en el año 1989. También destacar estudios sobre el uso de rehidra-

tantes orales en competición, alteraciones hemostáticas durante la competición y la primera descripción clínica de complicaciones neurológicas asociadas a la competición.

En el campo de la hemostasia destacan estudios relacionados con el uso de heparinas de bajo peso molecular (HBPM) frente a heparinas no fragmentadas (HNF): Efecto osteoporótico de la HNF vs HBPM y Eficacia antitrombótica de varias HBPMs vs HNF.

Sobre las alteraciones hemostáticas en équidos, Lluís y su equipo realizaron y continúan realizando, un gran trabajo. Centrando sus estudios principalmente en la evaluación de la función plaquetar, depósitos de fibrina en tejidos, marcadores de coagulación y fibrinólisis. Destacan estudios como: alteraciones en caballos infectados con el virus de AVE, alteraciones durante el desarrollo de la inforsura, alteraciones en cólicos e incidencia de CID, alteraciones en potros sépticos e incidencia de CID. Lluís profundizó su investigación con estudios relacionados con el efecto del etamsilato en caballos y en vacuno, así como el efecto en caballos de las HBPMs frente a HNF.

Como se ha dicho anteriormente, Lluís abarcó un amplio campo de la medicina interna equina, contribuyendo con estudios sobre gastroenterología (Alteraciones electrolíticas y ácido-base en caballos con cólico), neonatología (Hallazgos oftalmológicos en potros sépticos), neurología (EMG del reflejo palpebral, EMG del músculo cutáneo, Diagnóstico antemortem de Stringhalt Australiano en España), enfermedades infecciosas (Descripción clínica del primer brote de AVE en España) y terapéutica (Uso de la suxibuzona oral).

Como resumen de su producción científica, Lluís publicó 45 artículos en revistas internacionales (con un índice de impacto total de 69.7) y 33 artículos en revistas nacionales. Presentó 54 ponencias y 81 comunicaciones en congresos, tanto nacionales como internacionales. Además era editor asociado de la revista americana JVIM (Journal of Veterinary Internal Medicine), la principal revista en Medicina Interna.

Tanto a nivel personal como profesional, Lluís fue una persona que a todos los que tuvimos la suerte de trabajar con él, nos aportó una gran ilusión a la hora de trabajar y disfrutar con nuestro trabajo.

ACADÈMIA DE CIÈNCIES VETERINÀRIES DE CATALUNYA

Antecedents Històrics

Segimón Malats i Codina (1746?- Santa Eugènia de Berga- 1826 Madrid).- Mariscal Major, fundà la primera escola de veterinària espanyola, a Madrid (1793)

Ja en 1855 es creà a Barcelona la “Acadèmia Medico Veterinària Barcelonesa” que era una delegació de la existent. La Junta fou:

President

PRESIDENT DE LA JUNTA DE MADRID

Vice President

DARDER FELIU, JERONI

Secretari

VIÑAS MARTI, MIQUEL

Tresorer

PRESTA CORBERA, JOSEP

Comptador

MASIP, ANTONI

Archiver

MARIMÓN, JOAN A.

Josep Presta i Corbera (1822-88).- Des de 1876, primer Acadèmic Numerari de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona.

Josep Robert i Serrat (1832 Povoleda -1920 Saragossa).- Fou el primer catedràtic català de veterinària (Anatomia) a Còrdova, Lleó i Saragossa (1866). Publicà la cèlebre Anatomia Descriptiva en 1867 (3 edicions). En 1901, Director de l'Escola.

Joan Arderius i Banjol (Figueres 1841-1923).- Participà molt activament en el 1º Congrés Espanyol de Veterinària (1883 Madrid) i en els posteriors. Fou el primer a Espanya que implantà les vacunacions (1882). Fundà diversos diaris.

Francesc Darder i Llimona (Barcelona 1851-1918).- Subdelegat de Sanitat. Destacat naturalista i taxidermista. Fundador i primer Director del Parc Zoològic de Barcelona (1892-1918). Donà i fundà el museu Darder a Banyoles. Moltes publicacions d'animals zoològics.

Ramon Turró i Darder (1854 Malgrat-1926 Barcelona). Bacteriòleg immunòleg i Filòsof. Director del Laboratori Municipal de Barcelona (1905-26). Creà a Catalunya la primera Escola de bacteriologia per a metges i veterinaris en 1906. Se li han fet vuit biografies, la darrera l'any 1997. Fou un dels científics catalans més destacats del primer quart del segle xx.

Josep Mas i Alemany (1868 Pla de Cabra -1939 Barcelona).- Acadèmic numerari de la Real Acadèmia de Medicina de Barcelona (1927). Director de l'Escorxador de Barcelona (1929) i Degà del Cos de Veterinària Mu-

nicipal de Barcelona. Destacà en Salut Pública (molts treballs en nombrosos congressos). Pere Rossell i Vilá (1882 Olot -Barcelona 1933).- Catedràtic de l'Escola d'Agricultura de Barcelona (1916) i Director de la Mateixa. Destacat Zootecnista. En 1917 Director dels Serveis de Ramaderia de la Mancomunitat Catalana i organitzà nombrosos concursos ramaders. Director del Parc Zoològic de Barcelona (1918-1933).

Joaquim Gratacós i Massanella (Banyoles 1893-1963).- Veterinari del Cos Municipal de Barcelona. Tècnic de l'Institut Ravetllat Plà, seguí la línia de Ravetllat (tuberculosi). Acadèmic de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona (1932). Vice-President del Col·legi de Veterinaris de Catalunya (1934- 1939). Després veterinari de Banyoles.

Josep Vidal i Munné (Piera 1896- 1958).- Bacteriòleg. Cap d'investigació veterinària del Laboratori Municipal de Barcelona (1927). Cap de veterinària en l'Institut Provincial d'Higiene de Barcelona. En 1931, cridat a Madrid de Director de l'Institut de Biologia Animal, professor de l'Escola de Veterinària i Vocal del «Consell Pecuari». En 1933 torna voluntàriament a Barcelona, recuperant els seus càrrecs. En 1934, President del Col·legi de Veterinaris de Catalunya. En 1941, Director Tècnic dels Laboratoris LETI i Lederle-Reunidos i continua.

En 1900 es fundà el Col·legi de Veterinaris de Barcelona, el de Tarragona en 1904, en 1906 els de Girona i Lleida. Tots ells desenvoluparen activitats Tècniques.

El Col·legi de Barcelona es va caracteritzar en la seva trajectòria la constant convocatòria de cursos acadèmics, cercles de conferències i premis científics.

En 1953 es creà el «Seminari de Ciències Veterinàries de Barcelona», amb Josep G. Sanz Royo de President.

En 1956, en el Col·legi de Barcelona (amb Séculti Brillas de president) les 4 Seccions Científiques passaren a ser 6.

Acadèmia de Ciències Veterinàries de Barcelona

En 1960, després de nombroses reunions es fusionaren el Seminari i el Col·legi de Veterinaris de Barcelona, formant-se l'Acadèmia de Ciències

es Veterinàries de Barcelona, amb un president (SALVADOR RIERA PLANAGUMÀ), un Vice-president (el President del Col·legi de Barcelona), Secretari General, Tresorer, Bibliotecari i 10 Seccions Tècniques. Vegem el seu historial resumit:

1960

President

RIERA I PLANAGUMÀ, SALVADOR

Secretari General

CONCELLÓN MARTÍNEZ, ANTONI i
LÁZARO PORTA, ÀNGEL

1971

President

PUCHAL I MAS, FRANCESC

Secretari General

LÁZARO PORTA, ÀNGEL

1974

President

COSTA I BATLLORI, PERE

Secretari General

GOMIS COLL, J. i ROCA TORRAS, J.

1978

President

CAROL I FOIX, AGUSTÍ

Secretari General

CASTELL CASTELL, RAMON

1980

President

SÉCULI I BRILLAS, JOSEP

Secretari General

CASTELL I CASTELL, RAMON

1986

President

LUERA I CARBÓ, MIQUEL

Secretari General

PRATS I ESTEVE, ANTONI

Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya

Durant la Presidència del Dr. Luera, es va aprovar l'Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya i els actuals Estatuts, es publicaren en el DOGC de 28/9/90 i 14/8/91.

Amb 50 Acadèmics: 42 veterinaris, 2 metges, 1 farmacèutic, 1 biòleg, 1 advocat, 1 enginyer agrònom i 2 opcionals.

Finalitats de l'Acadèmia

Els fins principals de l'Acadèmia són l'estudi i la investigació de les ciències veterinàries; estimular-ne el foment i desenvolupament a Catalunya; L'assessorament de la Generalitat i altres organismes públics i privats en matèries pròpies dels seus respectius objectius. Igualment, promoure l'establiment i desenvolupament de relacions científiques i culturals amb altres organismes afins, tant nacionals com estrangers. L'Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya estarà vinculada al Consell de Col·legis de Veterinaris de Catalunya com a alt organisme professional.

1993

President

LÓPEZ I ROS, JOSEP

Secretaria General

RIGAU I MAS, TERESA

Nº Seccions: 20

1996

President

LLUPIÀ I MAS, JOSEP

Secretari General

RIGAU I MAS, TERESA i

JAUME CAMPS I RABADÀ

Nº Seccions: 20

Junta Actual (2011)

President

LLUPIÀ I MAS, JOSEP

Vice-presidents

MONNÉ I ORGA, FRANCESC (Barcelona)

GRAS I FORN, ESTEVE (Lleida)

BRUFAU I DE BARBERÀ, JOAQUIM (Tarragona)

PLANA I DURÁN, JOAN (Girona)

Secretària General

CALVO I TORRAS, M. ÀNGELS

Vicesecretari

BECH I BORRAS, JAUME

Tresorer

RIGAU I MAS, TERESA

Bibliotecari

CAMPS I RABADÀ, JAUME

Vocal 1º

TARRAGÓ I COLOMINES, JOSEP

Vocal 2º

LÀZARO I PORTA, ÀNGEL

Presidents d'Honor

RIERA I PLANAGUMÀ, SALVADOR (1899-1970)

SÉCULI I BRILLAS, JOSEP (1917-1998)

CAROL I FOIX, AGUSTÍ (1923-1996)

PUCHAL I MAS, FRANCESC

Acadèmics d'Honor

AGENJO I CECILIA, CÉSAR (1909 -1998)

CORDERO DEL CAMPILLO, MIQUEL

C. DOHERTY, PETER. *Premi Nobel 1996*

LÓPEZ LORENZO, PASCUAL

MAYOR ZARAGOZA, FREDERIC

Acadèmics Numeraris

Nº

AGUIRRE I MARTÍ, JOSEP

1

Parasitologia

ANGULO ASENSIO, EDUARDO

3

Producció animal

BAUCELLS I RIBAS, JOAQUIM

4

Producció bovina

BECH I BORRAS, JAUME

50

Biòleg

BORRELL I VALLS, JAUME

6

Micologia i farmacologia

BROGGI I VALLES, MOISES

7

Metge cirurgià

BRUFAU I DE BARBERÀ, JOAQUIM

8

Nutrició animal

CAJA I LÓPEZ, GERARDO

27

Producció animal

CALVO I TORRAS, Mª ÀNGELS

48

Microbiologia

CAMPS I RABADÀ, JAUME

10

Cunicultura i Nutrició animal

CODINA PUIGGRÓS, AGUSTI

28

Neurologia

COLOMER I CAPDAYGUA, RAMÓN

13

Animals de companyia

CONCELLÓN MARTÍNEZ, ANTONIO

11

Salut Pública

CORBELLA I CORBELLA, JACINT

49

Metge. Toxicologia

COSTA BATLLORI, PERE

14

Nutrició remugants

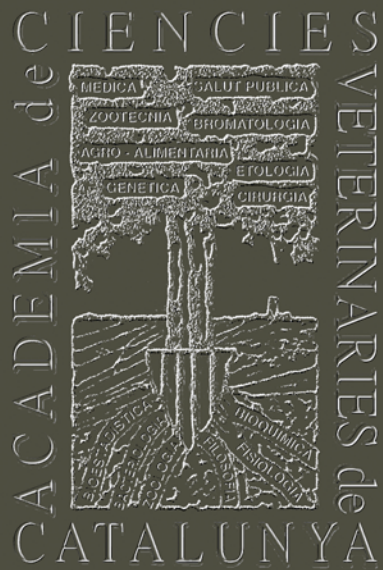
DE BENITO LANGA, JAVIER	15	ROYO I LAFUENTE, FERRAN	37
<i>Salut pública veterinària</i>		<i>Animals de companyia</i>	
FARRÀS I GUASCH, IGNASI	16	SÉCULI I PALACIOS, FRANCESC	40
<i>Animals companyia i oftalmologia</i>		<i>Sanitat animal</i>	
FERRER I CAUBET, LLUÍS	17	SOLA I PAIRÓ, JOAN	42
<i>Histopatologia i Dermatologia</i>		<i>Producció porcina</i>	
FLORIT I CORDERO, FRANCESC	18	SOLDEVILLA I FELIU, ARTUR	41
<i>Animals companyia</i>		<i>Producció animal</i>	
GOMÀ I ROSICH, JOSEP	19	TARRAGÓ I COLOMINES, JOSEP	43
<i>Producció animal</i>		<i>Producció animal</i>	
GOÑALONS I SINTES, EDUARD	20	TARRAGÓ I RIVEROLA, ALEXANDRE	44
<i>Farmacèutic i Fisiologia animal</i>		<i>Animals companyia - Traumatologia</i>	
GRAS FORN, ESTEVE	21	TORRENT I MOLLEVÍ, MATEU	45
<i>Producció porquina</i>		<i>Producció animal</i>	
LÁZARO I PORTA, ANGEL	26		
<i>Farmacologia</i>		Acadèmics no Residents a Catalunya	
LLEONART I ROCA FRANCESC	23	<i>(Art. 14 dels Estatuts)</i>	
<i>Farmacologia</i>		SAN ROMÁN ASCASO, FIDEL	38
LLUPIÀ I MAS, JOSEP	25	<i>Cirurgia</i>	
<i>Farmacologia</i>		ITURBE PARDOS, TEODORO	22
MANTECA I VILANOVA, XAVIER	24	<i>Avicultura</i>	
<i>Etologia</i>		Acadèmics Corresponents	
MASCORT I BOIXEDA, JOAN	29	GINER, GONZALO	
<i>Animals de companyia</i>		MÁRQUEZ RUIZ, MIGUEL ÀNGEL	
MONNÉ I ORGA, FRANCESC	30	TÉLLEZ REYES, EDUARDO	
<i>Avicultura</i>		TRIGO TAVERA, FRANCISCO	
MORA I VENTURA, TERESA	9	URUSHADZE, TENGIZ	
<i>Bromatologia</i>		VADIM V., ERMAKOV	
NOGAREDA I GIFRE, JOAN	35	VILÀ, CARLES	
<i>Bacteriologia i virologia</i>		Relació d'Acadèmics Finats	
PLANA I DURÁN, JOAN	31	RIERA I PLANAGUMÀ, SALVADOR (26-09-70)	
<i>Bacteriologia i Virologia</i>		CAMACHO ARIÑO, LUÍS (20-12-95)	
PRATS I ESTEVE, ANTONI	32	LÓPEZ I ROS, JOSEP (19-03-96)	
<i>Animals companyia i Reproducció</i>		LUERA I CARBÓ, MIQUEL (09-06-96)	
PUCHAL I MAS, FRANCESC	33	CAROL I FOIX, AGUSTÍ (24-11-96)	
<i>Nutrició monogàstrics</i>		AGENJO CECILIA, CESAR (03-02-98)	
PUMAROLA I BATLLE, MARTI	12	SÉCULI I BRILLAS, JOSEP (11-03-98)	
<i>Histopatologia i Historia Veterinària</i>		CODINA I RIBÓ, RAFAEL (23-08-98)	
RIGAU I MAS, TERESA	34	ROCA I CIFUENTES, ENRIC (02-01-99)	
<i>Reproducció animal</i>		VIÑAS BORRELL, LLUIS (27-05-04)	
ROCA I JUNYENT, MIQUEL	5	AMICH I GALÍ, JOAN (05-08-07)	
<i>Advocat</i>		SANT GABRIEL I CLOSAS, ALBERT (25-08-07)	
ROCA I TORRAS, JAUME	36	MONREAL I BOSCH, LLUÍS (13-03-11)	
<i>Historia Veterinària</i>			

CONSELL INTERACADÈMIC DE CATALUNYA

En el 2001, s'ha publicat el Decret del "Consell Interacadèmic de Catalunya" dins del Departament de Justícia (DOGC nº 3513).

Relació d'acadèmies

<i>Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona</i> (1729) <i>President</i> PERE MOLAS I RIBALTA	<i>Institut d'Estudis Catalans</i> (1907) <i>President</i> SALVADOR GINER DE SAN JULIÁN
<i>Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona</i> (1764) <i>President</i> RAMÓN PASCUAL I SANS	<i>Reial Acadèmia de Doctors</i> (1919) <i>President</i> JOSEP CASAJUANA I GIBERT
<i>Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya</i> (1770) <i>President</i> JACINT CORBELLA I CORBELLA	<i>Reial Acadèmia de Ciències Econòmiques i Financeres</i> (1940) <i>President</i> JAUME GIL I ALUJA
<i>Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi</i> (1775) <i>President</i> JOAN ANTONI SOLANS I HUGUET	<i>Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya</i> (1956) <i>President</i> JOSEP M. VENTURA FERRERO
<i>Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya</i> (1777) <i>President</i> JOSEP-DELFÍ, GUÀRDIA I CANELA	<i>Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya</i> (1960) <i>President</i> JOSEP LLUPIÀ I MAS

Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya

Avgda. República Argentina, 21-25 · 08023 Barcelona · Telefono 932 112 466 · Fax 932 121 208
www.acvc.cat · acvc@acvc.cat